

Historien om
LANDBRUKSKVARTALET

Innledning

4 - 5

Historisk utvikling av Landbrukskvartalet

6 - 17

Meieridriften i Landbrukskvartalet

18 - 29

Arkitektene og stilepokene

30 - 43

Historisk dokumentasjon av byggene

44 - 89

Landbrukskvartalet i dag

90 - 111

Innledning

Landbrukskvartalet
Schweigaards gate 34 A, B, C, D, E, F og Hollendergata 5 & 7

Byggeår:
1912-13, 1933-38, 1952, 1965, 1977, 2002, 2005 og 2008

Arkitekter:
Ole Eriksen Stein (1912-13)
Ahasverus Munthe-Kaas Vejre (1933-38, 1952)
Thomas P. Kozlowski (2002, 2005, 2008)

Landbrukskvartalet var lenge ett av to operative meieranlegg i sentrale Oslo. Eiendommene eies hovedsakelig av Norges Bondelag, gjennom selskapet Schweigaards gate 34 AS. Kvartalet står nå ovenfor en betydelig utviklingsprosess, og er ett av flere bidrag til en vesentlig områdeutvikling eller snarere byutvikling i Oslo indre øst.

Eiendommen utvikles av Landbrukskvartalet Utvikling AS, et samarbeid mellom Norges Bondelag, Aspelin Ramm og Vedal.

For å forstå den historiske konteksten har vi gjennomført et dypdykk i Landbrukskvartalets historie. Hftet er utviklet på oppdrag fra Landbrukskvartalet Utvikling AS.

Transborder Studio
oktober 2016

TRANSBORDER
STUDIO

Fellesmeieriets avdeling for produksjon og pakking av smør. I 1970 behandlet anlegget totalt 1235 tonn smør.

Historisk utvikling av Landbrukskvartalet

Historisk utvikling av Grønland

Landbrukskvartalet ligger sentralt plassert i Oslo med kort vei til viktige regionale og lokale kollektivknutepunkter og midt i et territorium av dynamiske bydeler i Oslo indre øst.

Etter bybrannen i Oslo 1624 ble byen flyttet til vestsiden av Bjørvika og gitt navnet Kristiania. Der byen hadde ligget før storbrannen, øst for Akerselva, vokste det nå opp ny bebyggelse. Dette området ble en forstad og beholdt navnet Oslo, senere innlemmet i Kristiania i 1859.

Vaterlands bro (1654) og gatene Grønland og Grønlandsleiret var hoved-innfartsåre til Kristiania fra nord og øst. Den viktige veiforbindelsen, og historiske strandlinjen, har vært strukturerende element for bebyggelsen i området. Allerede på 1700-tallet hadde gaten funnet sin form, og Grønlandsleiret fremstår i dag som en levende strøksgate.

Historisk var Grønland senter for treforedling-, tømmer- og bygg-industri. Fra midten av 1800-tallet oppstod markeder og prosesseringsanlegg for landbruksprodukt, og da Østbanestasjonen åpnet i 1854 ble flere sidespor anlagt for å blant annet forsyne produksjonsanleggene i området med råstoff. Disse sidesporene synes avviklet på 1930-tallet.

Mot slutten av 1800-tallet, frem mot Kristianiakrakket (1899), var det sterk økonomisk vekst og en aktiv byggevirkksomhet i byen. Grønland gjennomgikk en kraftig fortetting – bekkeløp ble lagt under bakken, småhus ble revet til fordel for murgårder og flere nye kryssningspunkt over Akerselven knyttet området tettere til Kristiania. Schweigaards gate (påbegynt i 1860-årene) ble opparbeidet som ny ferdseleie østover, og gaten er i dag en sentral del av det som omtales som nordre streng – en av byens viktigste traseer for fremføring av kollektivtrafikk.

I dag grenser Landbrukskvartalet til den nye "Central Business District"-bebyggelsen sør for Schweigaards gate og Barcode, samt en relativt homogen boligbebyggelse i Hollender- og Stiklestadkvartalet. Grønland har fremdeles identitet som handelssentrum og speiler i dag områdets multikulturelle identitet.

Ca 1700

Grønlandsleiret var hovedinnfartsåre til Kristiania fra nord og øst. Kartet gir relevant informasjon om program og viser treforedlings-, tømmer- og byggindustri sør for Grønlandsleiret samt åkerlandskap og jordbruk sørøst mot Ekeberg.

1901

Grønland gjennomgikk en kraftig fortetting der småhus ble revet til fordel for nye murgårder i tiden frem mot Kristianiakrakket (1899). Flere togspor kobler bebyggelsen til sporområdet i sør. Gjennom planområdet er det foreslått en ny tverrforbindelse, Stiklestadgaten, som aldri ble implementert.

1936

Kartet markerer nybygg fra perioden 1913 - 36 i rødt, inkludert Melkeforsynings hovedanlegg i Schweigaards gate 34. Gartnerhallen, Kjøttshallen og Slaktehuset på Grønland Torg bidro til å styrke stedets identitet som knutepunkt for handel og matforedling som er bevart i dag.

1971

Utover 70- og 80-tallet økte bilbruken og trafikkproblemene i Oslo. Kartet viser store parkeringsarealer og veiprosjekter. C-bygget (1956) følger datidens nye reguleringsbredden for Schweigaards gate som skulle legge tilrette for økt kollektiv- og biltrafikk i gateløpet.

1997

Oslo Byfornyelse AS gjennomførte store oppgraderinger av eldre bebyggelse på Grønland fra 1980-tallet til 1991. Postgirobygget (1975), Politihuset (1978), Oslo Plaza (1989), Galleri Oslo (1988) og boligene på Grønland Torg (1989) er viktige bygninger/landemerker fra denne tiden.

2013

Planområdet grenser i dag til det nye "Central Business District" med flere nye kontorbygg langs Schweigaards gate og i Barcode, samt en relativt homogen boligbebyggelse i Hollender- og Stiklestadkvartalet. Schweigaards gate er en av byens viktigste kollektivtraseer.

Markeder og prosesseringsanlegg for landbruksprodukt oppstod på Grønland fra midten av 1800-tallet. På Grønland kunne man kjøpe kveg og plank eller egg og melk. Samtidig huset bydelen etablissementer for bønder med fylte lommebøker.

Oslo Slaktehus med Kjøttshallen på Grønland torg.
Bygget 1908-1914, revet 1974.
Foto: Anders B. Wilse, oslobilder.no

Handel på Grønland i 1956.
Foto: Dagbladet, oslobilder.no

Grønland torg, 1937
Foto: Conrad M. Binge, oslobilder.no

Oslos meierihistorie i korte trekk

26. juni 1871

Kristiania Meieribolag etableres som et aksjeselskap med både bønder og byfolk som aksjonærer. Driften begynte 1. januar 1872 i leide lokaler i Revierstredet 2. Lokalene bestod av melkestue, is-lager, melkeutsalg, ysteri, vaskeri, smør- og elte-rom, ostelager, maskinrom, kontor og boligrom.

1876

Leiekontrakten i Revierstredet var på kun 5 år. Ved kontraktens utløp kjøper Kristiania Meieribolag en tomt i Møllergata 8 og får bygget en tre etasjers murgård tegnet og oppført av arkitekt og muremester Anders Henrik Lenschow. Mot gaten var det et utsalg for melk, smør og ost som ble ansett som et av de beste i byen.

10. mai 1911

81 representanter for 57 meierier innkalles til konstituerende møte i Frimurerlogen i Kristiania. Møtet ble ledet av formannen i Landhusholdningsselskapet, Holm Midsem, som ved møtets slutt kunne erklære Kristiania Melkeforsyning for stiftet til stor begeistring.

1. juli 1911

Kristiania Melkeforsyning starter med begrenset virksomhet men planene ligger klare for et sentralt anlegg i Schweigaards gate 34.

3. oktober 1912

Landbruksminister Erik Enge legger ned grunnsteinen til Kristiania Melkeforsynings sentralanlegg i Schweigaards gate 34 og Stiklestadgaten 15.

Slutten av 1913

Kristiania Melkeforsynings sentralanlegg ferdigstilles og tas i bruk. Arkitekt var Ole Eriksen Stein og anlegget fikk et arkitektonisk uttrykk i jugendpreget nybarokk stil med mansardformet tak og fasader med sentrale gavlmotiv og trappeløp. Anlegget kostet om lag 1,2 mill kroner og kunne behandle opp til 50 mill. liter melk årlig. 74 meierier var på dette tidspunktet tilknyttet Melkeforsyningen.

1926

Et anlegg for kondensering av melk blir opprettet i Schweigaards gate 34. Produktet ble lansert under navnet "*Norges-melk*".

1927

Styrene i de to bedriftene Kristiania Melkeforsyning og Kristiania Meieribolag møtes for å diskutere et mulig økonomisk samarbeid. Resultatet var negativt.

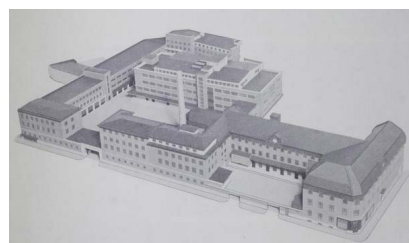
Produksjon av smelteost, solgt under navnet Kultur-ost, Sunniva og Melfa, ble opprettet i Schweigaards gate 34.

1931

Diplom-Is blir opprettet. Avdelingen utviklet seg til Norges største iskremfabrikk og hadde sine første lokaler i Thorvald Meyers gate.

1933-35

Kristiania Melkeforsyning vokser ut av lokalene i Schweigaards gate 34. Høsten 1933 starter grunnarbeidet på utvidelsen av sentralanlegget med nytt meieribygg (E), kondenseringsfabrikk (D), stall- og verkstedbygning med spisesal, bad og garasje (F) og internat (H7). Deler av den nye bygningsmassen ble bygget i en ren funksjonalistisk stil mens bebyggelsen som relaterer seg til Platous gate (D og deler av F), befant seg på vippen mellom klassisisme og funksjonalisme.

Historisk utvikling av Landbrukskvartalet

1935

Kristiania Meieribolags melkemengde var økt fra 2,4 til 22,8 mill kilo siden 1876 grunnet innlemmelse av flere mindre meierier i aksjeselskapet. Bolaget var for lengst vokst ut av Møllergata 8, og i 1935 sto det nye anlegget ferdig i Dæleneggata 20. Også dette var oppført etter tegninger av arkitekt Ahasverus Munthe-Kaas Vejre.

Diplom-Is flytter til Schweigaards gate 34.

1938

Utvidelse av kondenseringsfabrikken (D) gjennomføres i Schweigaards gate 34.

1946

Melkeforsyningen og Kristiania Meieribolag slår seg sammen og danner A/L Fellesmeieriet. Anlegget i Schweigaards gate 34 ble Fellesmeieriets hovedanlegg. Administrasjon og de fleste kontorfunksjoner ble flyttet hit, ellers ble de ulike arbeidsoppgavene tilknyttet meieridriften fordelt mellom anleggene i Schweigaards gate og Dælenenggata 20. Anlegget i Schweigaards gate fikk blant annet ansvaret for produksjon av smør, kulturmelm og ost.

1947

Diplom-ls' lokaler i Schweigaards gate 34 blir vesentlig utvidet for å gi rom for større produksjon av blandt annet dessert-is.

1950

Etter forhandlinger med Norges Statsbaner fikk Fellesmeieriet leie et areal på 3000 m² av jernbanens grund til en mottakerstasjon med adresse Schweigaards gate 35. Mottakerstasjonen som sto ferdig i 1952 var utført etter tegninger av Ahasverus Munthe-Kaas Vejre. Stasjonen kunne betjene opp til 8 lastebiler, 2 biltanker og 2 jernbanetanker samt jernbanevogner med spann samtidig og håndtere 500.000 liter melk i løpet av 4 timer.

20. november 1957

Fellesmeieriet begynner å selge melk på engangsemballasje av svensk type.

oktober 1960

Administrasjonslokalene fra 1912 er lite hensiktsmessige og for små for driften på dette tidspunkt, og Fellesmeieriet får godkjent en plan for utnyttelse av tomtarealer langs Schweigaards gate. Reguleringsplanen for Schweigaards gate forutsatte at gaten skulle utvides 15 meter inn på Fellesmeieriets tomtarealer. Planen forutsetter at det innenfor den nye byggelinje skulle reises et administrasjonsbygg med fasade langs Schweigaards gate og endegavl mot Hollendergata.

25. januar 1965

Det nye velferds- og administrasjonsbygg (34c) sto ferdig. Bygningen ble utført i armert betong som ble støpt på stedet. Fasadesøylene over første etasje og gesimselementene var prefabrikkert. Prosjektering ble gjort av Norske Melkeprodusenters Landsforbund - Det tekniske kontor, og ingeniørene Lund & Aass.

1969

Diplom-ls A/L flytter til større lokaler i Nittedal

1. juli 1969

Fellesmeieriet innstiller salg av melk på glassflasker etter en suksessfull overgang til plastbelagte engangskartonger.

1970

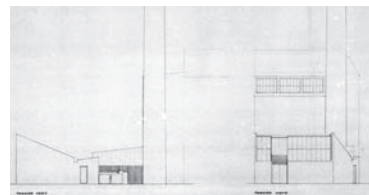
Et utvalg av sakkyndige, oppnevnt av Fellesmeieriets styre, gjorde en enstemmig vurdering om at bygging av et nytt anlegg på Bredtvet gav best grunnlag for å løse de oppgaver Fellesmeieriet ville bli stilt ovenfor i fremtiden. Styret behandlet saken 29. oktober og vedtok enstemmig å tilrå representantskapet at det blir gjort vedtak om nybygg når tomten på Bredtvet blir disponibel.

1976

Det nye anlegget på Bredtvedt står klart til innflytting. Meieridriften avvikles i Schweigaards gate.

1977

Et nytt fyrrom bygges som selvstendig bygg nord for B-byggets endegavl. Den nye oljefyren erstattet kullbasert fyring.

april 1977

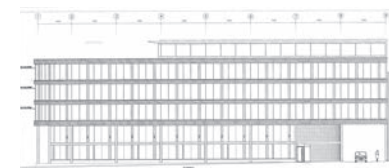
Gangbro over Schweigaards gate, mellom mottakerstasjonen og Velferds- og Administrasjonsbygget, Schweigaards gate 34 C, rives.

1978

Øverste del av fabrikkpipen, ved B-byggets nordre del, rives.

1997-2003

Schweigaards gate 34 AS starter prosessen med å oppføre et nytt næringsbygg. Bygget får ny adresse, Hollendergata 5, og blir oppført etter tegninger av siv. ark. Thomas P. Kozlowski. Byggefasen starter i 2002 og prosjektet mottar brukstillatelse i 2003.

2005

Schweigaards gate 34 AS, i samarbeid med siv. ark. Thomas P. Kozlowski, søker om å omgjøre det tidligere internatbygget til leiligheter. Bygget, med tidligere adresse Schweigaards gate 34 g, huser på dette tidspunkt kontorer og hybler. Tomten skilles ut og adressen omgjøres til Hollendergata 7. Prosjektet mottar brukstillatelse i 2006.

2008

Nordre del av Meieribygget, Schweigaards gate 34 E, bygges på i høyden. Også denne gang er det siv. ark. Thomas P. Kozlowski som er prosjekterende arkitekt. Ombyggingen inkluderer påbygg av ny 5. og 6. etg samt ombygging av byggets 4. etg. Påbygget får fasade i aluminium og prosjektet mottar ferdigattest 31. mai 2012.

Kilder:
pbe.oslo.kommune.no
Hundre års meieridrift i Oslo, E. Wekre

Byggetrinnene i Landbrukskvartalet

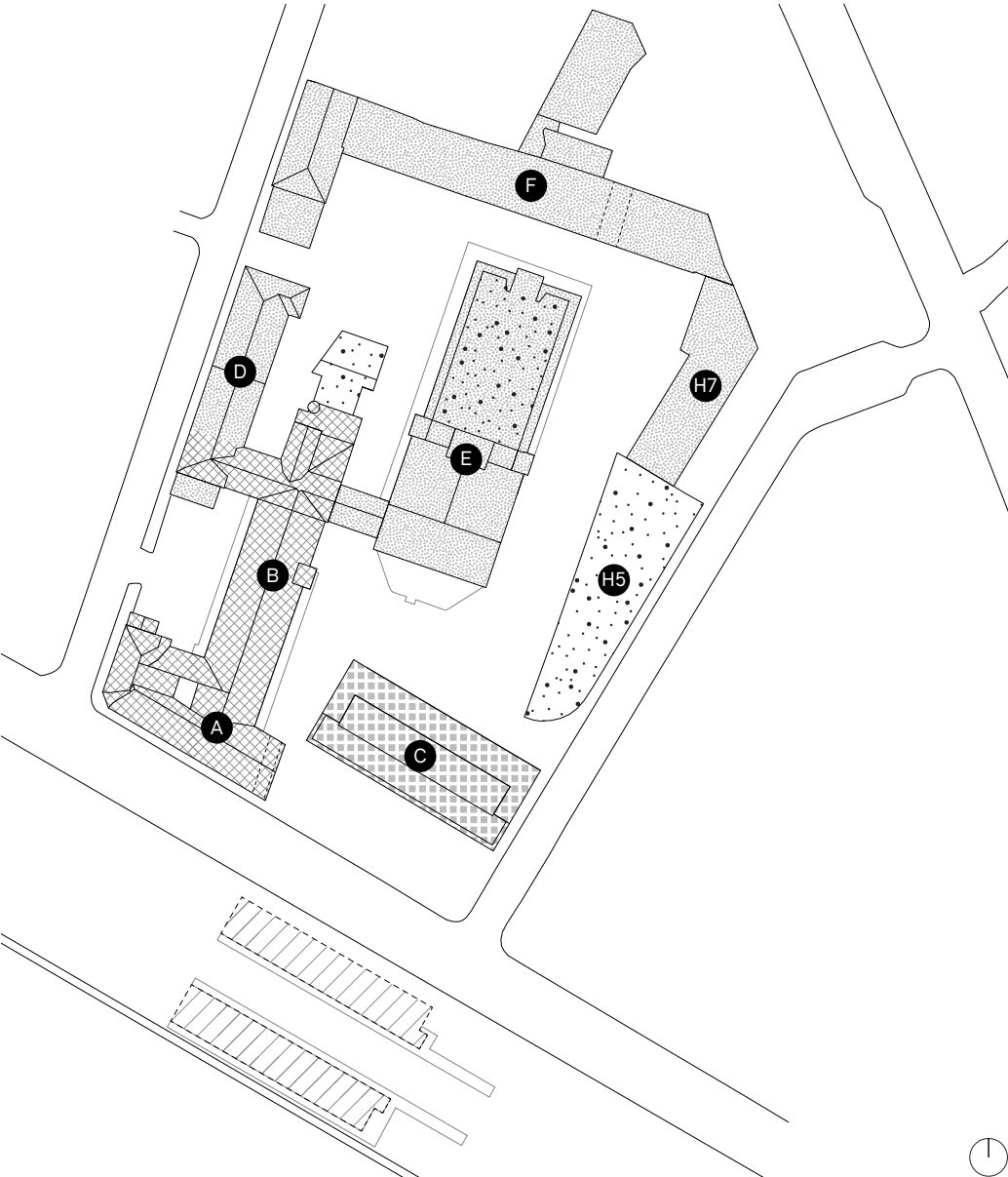
Landbrukskvartalet, slik det fremstår i dag, er bygget ut i mange faser. De to største, og viktigste, var første byggetrinn i 1912-13 (A, B, D) og utvidelsen i 1933-38 (D, E, F, H7).

I ettertid har flere enkeltbygg blitt lagt til, endret, påbygd etc.

I 1965 ble nytt velferds- og administrasjonsbygg (C) ferdigstilt, etter oppkjøp og utvidelse av tomtegrunn imot hjørnet av Schweigaards gate og Hollendergata.

Etter endt meieridrift ble det i 1977 bygget et nytt fyrhus, nord for B-byggets endegavl. I 2002 tilkom kontorbygget i Hollendergata 5 (H5), i 2005 ble det gamle Internatbygget (H7) transformert til leiligheter for utleie og i 2008 ble det etablert et to etasjers påbygg på nordre halvdel av Meieribygget (E).

- Byggetrinn 1 (1912-13)
- Byggetrinn 2 (1933-38)
- Byggetrinn 3 (1951, revet)
- Byggetrinn 4 1965
- Bygget etter endt meieridrift

Meieridriften i Landbrukskvartalet

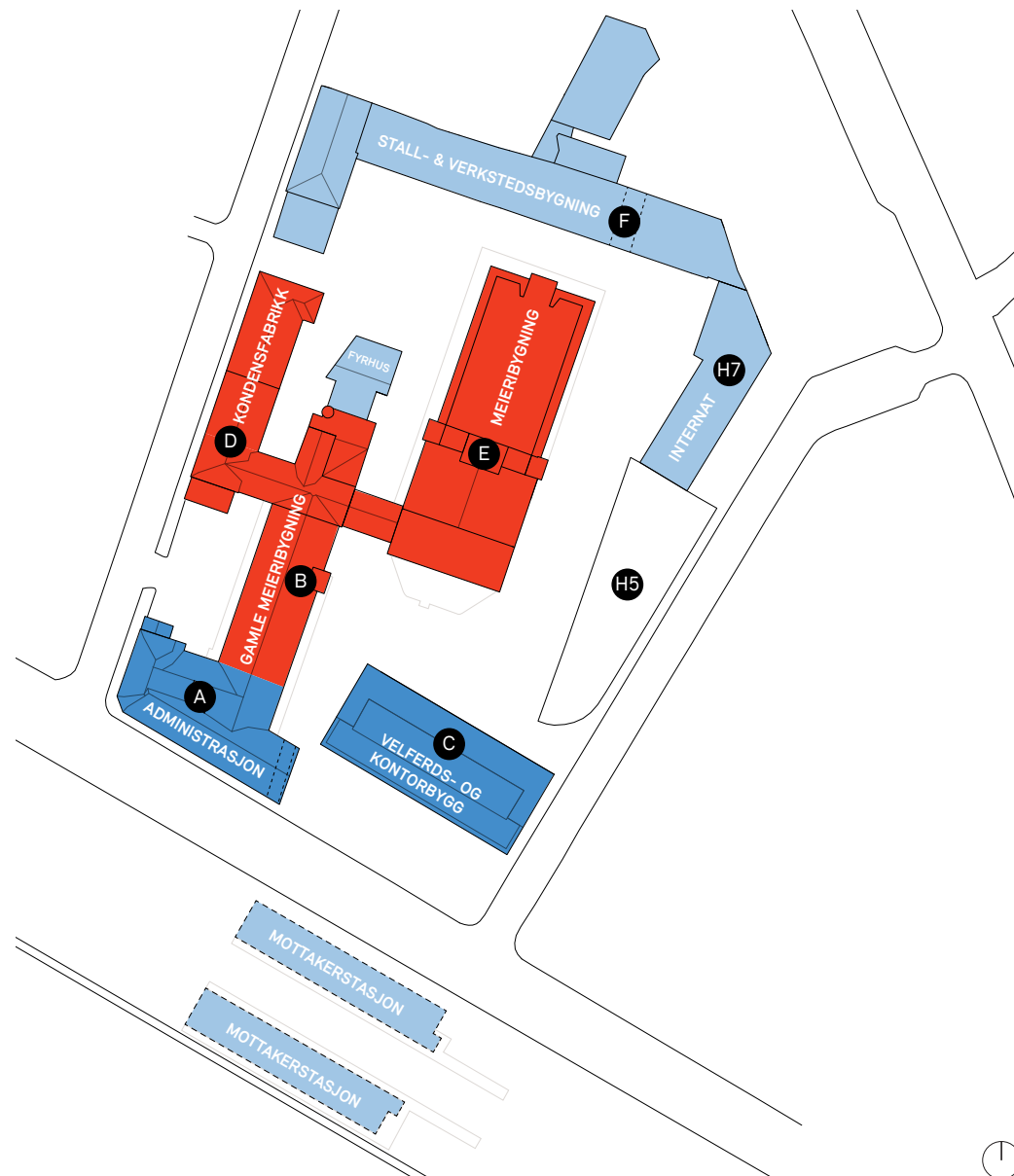
Historisk funksjon

Dagens bebyggelse i Landbrukskvartalet kan deles inn i tre hovedkategorier i henhold til den funksjon de ble bygget for og ivaretok i det komplette meieranlegget:

- produksjonsbygg
- administrasjonsbygg
- bygg for diverse støttefunksjoner.

Bygg B, D og E (markert i rødt) utmerker seg ved at de, gjennom utbygginger i separate byggetrinn, har blitt skreddersydd for den faktiske produksjonen av meieriprodukter. Produksjonsbyggene beholdt denne funksjonen gjennom hele meieranleggets operative driftstid.

- Produksjonsbygg
- Administrasjonsbygg
- Støttefunksjoner

Produksjonslokalene

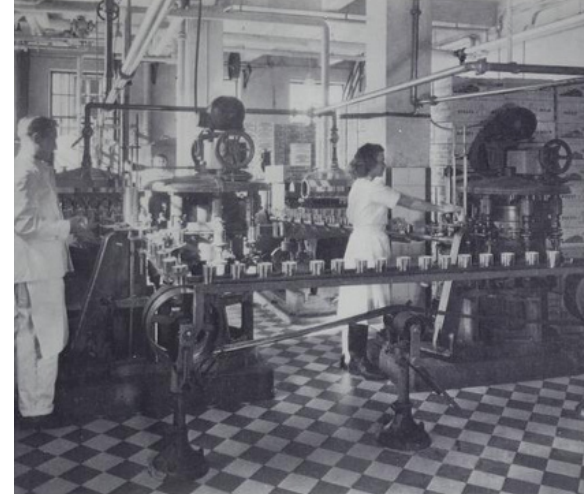
Meieridriften i Landbrukskvartalet

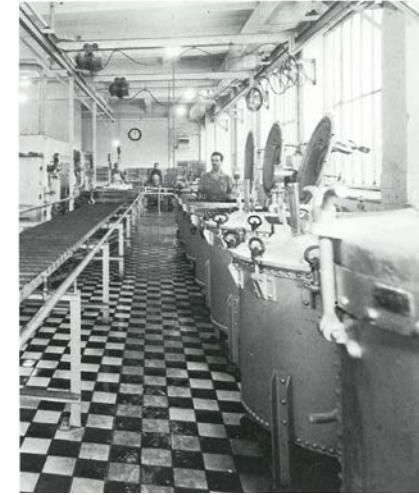
Melkeforsyningens første skummehall

Flasketapperi fra 1914, betegnet som et "vældig" anlegg

Tapping av kondensmelk på bilkkbokser

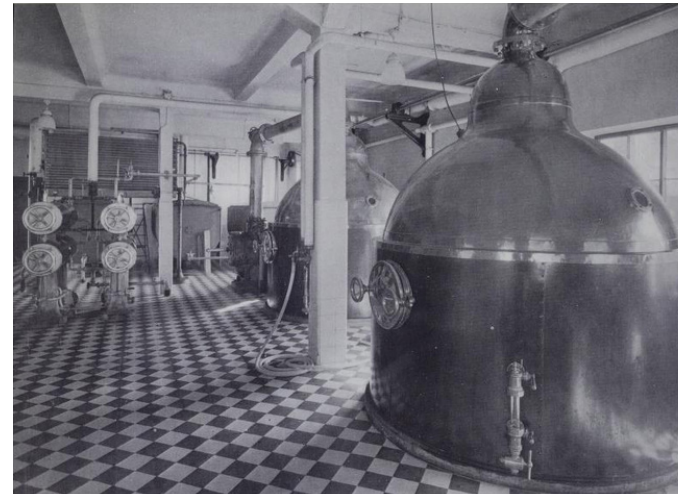
Autoklaver for sterilisering av fløte

Smørkjærneri. Alt smør ble pakket i dunker á 50 kg netto.

Avdelingen for smelteost ble startet i 1927

Anlegg til kondensering av melk, innført 1926

Fellesmeieriets sentrallaboratorium

Kilder:
Hundre års meieridrift i Oslo
Eivind Wekre (1971)

Diplom-Is

Veieing av ost

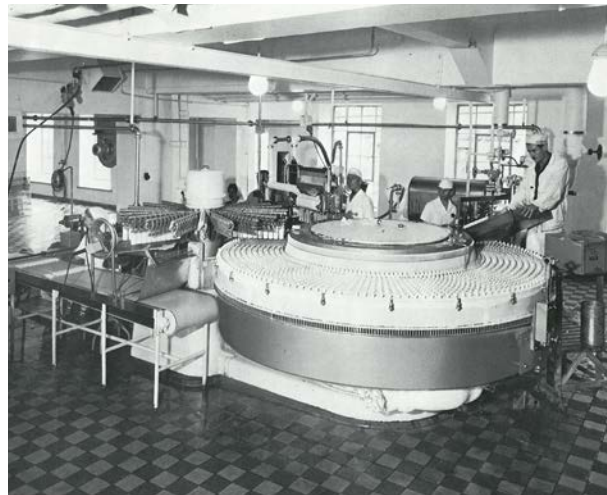
Automatiske pakkemaskiner

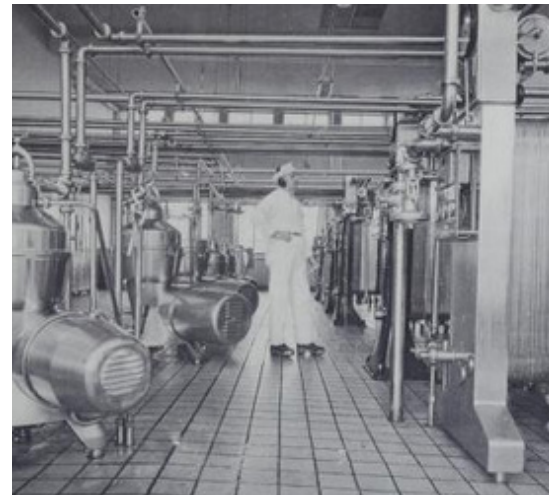
Tanker for kefirproduksjon

Flasketapperi, 1962

Ria ispinnemaskin i avdeling Diplom-Is med kapasitet på 10.000 pinner pr. time.

Separatorer og pasteurur

Tapping av skolemilk på 1/2 lites engangskartonger av svensk type.

Fellesmeieriet har gjennom årene lansert en rekke spesialprodukter, blant annet kondensert melk, solgt under betegnelsen Norges-melk, Smelteost, opprinnelig solgt under betegnelsene Kultur-ost, Sunniva og Melfa. I 1931 startet avdelingen Diplom-ls.

Produksjonsflyt

Landbrukskvartalets utforming er i stor grad basert på logistikk; melk inn og meieriprodukter ut. Kvartalet har utviklet seg over tid, i nøye relasjon til utenforliggende faktorer, som handelsforbindelser, ny teknologi og råvareproduksjon.

Som diagrammet til høyre viser, har transportmønsteret i de ulike driftsfasene kretset rundt de produksjonsrelaterte bygningene B, D og E, med sine lasteramper, innganger og utganger. Også utformingen av uterommene, og sammenhengen mellom disse, var sterkt styrt av vareflyt og transportmønstre.

Rasjonaliseringen av driftsprossessen i etterkrigstiden førte til omorganisering av transportforholdene. Hestetransport ble etterhvert erstattet med bil- og togtransport. Dette var langt billigere og hadde større kapasitet. På samme måte ble melkespannene erstattet med biltanker og jernbanetanker.

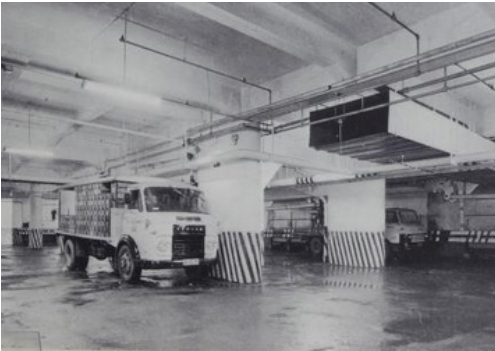
Summen av bygningsutforming, plassering, mellomrom, underganger og inn- og utkjøringer, gir et inntrykk av et skreddersydd anlegg for funksjonell og effektiv drift.

Utkjøring av melk fra Melkeforsynings gamle anlegg. Bildet viser Melkeforsynings 15 hester og 2 biler i gårdsrommet mot Platous gate (foto fra 1914)

Melk losses av jernbanetanker og melkebiler og inn i Meieribygget (E). Foto fra bakgården til Schweigaards gate 34. (foto: Wilse, Anders Beer)

Garasjen i Schweigaards gate 34 F hadde plass til ca. 40 utkjøringsbiler. Garasjen var nedkjølt slik at bilene kunne lastes dagen før utkjøringen.

- 1912 - Transport med hest og vogn
- 1938 - Transport med hest og bil
- 1951 - Transport med bil og tog

Kilde:
Hundre års meieridrift i Oslo
Eivind Wekre (1971)

Arkitektene og stilepokene

Ole Eriksen Stein

(1867–1950)

Arkitekt Ole Eriksen Stein sto for Kristiania Melkeforsynings første byggetrinn i Schweigaard gate 34 med start i 1912.

Ole Eriksen Stein (født Steenbraaten) var født i Gol og studerte ved Den Kongelige Tegneskole i Kristiania fra 1886. Samtidig jobbet han som assistent hos arkitekt Henrik Nissen der han arbeidet med tegninger til Frimurerlogen i Kristiania.

I en alder av 24 år, 1891–1892, reiste Stein til Tyskland for å studere ved Technische Hochschule Charlottenburg i Berlin. Etter endt skolegang jobbet han hos sin lærer Carl Schäfer, deretter en periode som assistent for arkitekt A. Schellenberg i Weisbaden. Ved hjemkomsten, i 1894, assisterte han Henrik Bull i oppførelsen av Nasjonalteateret til han i september 1894 ble ansatt hos Stadskonduktøren (byplansjefen) i Kristiania. Her ble han frem til 1897 da han så etablerte egen arkitektpraksis. I perioden 1912–37 var Stein overlærer i ornametikk ved Statens håndverks- og kunstindustriskole.

Et av hans første verk var Knudsgården på Bankplassen 1a i Kristiania, en forretnings- og kontorgård oppført for Knud Knudsen i 1895. Den er reist i barokk stil med tydelig påvirkning fra jugendstil. Med utdannelse fra Tyskland hadde Stein god kunnskap til denne stilen som preget flere av hans tidligere arbeider. Steins første store private oppdrag var Akersgaten 7–9, som han tegnet i en tyskpreget nygotikk iblandet nasjonale elementer. Etter århundreskiftet sto han bak en rekke andre bygninger i nybarokk og jugendstil.

Han fikk også oppdrag utenfor Oslo blandt disse kan Bergens melkeforsyning, Rena kartongfabrikk (1915, bombet 1940) og Tandbergbygget ved Hallingdal folkemuseum (1914) nevnes blandt noen.

Ole Stein var en aktiv kirkearkitekt. Han vant arkitektkonkurransen om Lademoen kirke, en asymmetrisk romansk kirke i år 1900. Bygget ble oppført etter hans tegninger i 1905. Blant hans øvrige

kirker nevnes Hovet i Hol (1907–10), Mogreina kapell, Ullensaker (1912), Ålgård kirke, Jæren (1917, langkirke i tre, nordisk nybarokk), Hol nye kirke, Hallingdal (1918–24), Frogner nye kirke, Sørumsdal (1925, langkirke i tre, nordisk nybarokk) og Herad kapell, Gol (1934).

Stein hentet inspirasjon fra en rekke stilarter, men synes upåvirket av den funksjonalismen som brøt gjennom mens han virket. I dag er han best kjent som kirkearkitekt, men han har også tegnet en rekke bygårder, i hovedsak i Oslo.

Kilder:
www.artemisla.no
http://hallingdalmuseum.buskerudmuseet.no/wp1.siteman.no/wp-content/uploads/sites/23/2015/07/Arkitekten-Ole-Stein..pdf

Ahasverus Munthe-Kaas Vejre

(1891–1956)

Ahasverus Munthe-Kaas Vejre var ansvarlig arkitekt for utvidelsen av Kristiania Melkeforsynings sentralanlegg fra 1933–38 samt Mottakerstasjonen (1951).

A. Vejre hadde sin utdannelse fra Kristiania tekniske skole. Han var hospitant ved NTH og ved kunstakademiet i København. Etter endte studier arbeidet han som arkitekt for professor Anton Rosen i København, og deretter hos flere Oslo-arkitekter, blant annet Thorvald Astrup. A. Vejre var en svært produktiv funksjonist, og i 1930 etablerte han egen arkitektpraksis.

I løpet av 30-årene tegnet A. Vejre en rekke leiegårder i Oslo sterkt preget av den internasjonale funksjonalismen. Boligkomplekset Doblougkka (1935–38) er et eksempel på dette. Han foretok også en rekke studiereiser til Tyskland, England og Østerrike i denne perioden.

Samtidig tegnet han også markante, funksjonalistiske fabrikk- og forretningsgårder i Oslo. Bland disse nevnes kontor- og lagerbygningen for Landbrukets eksportlag med adresse Breigata 10 (1933–37), utvidelsen av anlegget til Kristiania Melkeforsyning i Schweigaards gate 34 (1932–38) og Meieribolagets anlegg i Dæleneggata 20 (1935–40).

Fra midten av 30-årene begynte A. Vejre å spesialisere seg på de større sentralslakteriene som ble planlagt og reist rundt i landet i 50-årene. Harstad slakteri (ca. 1950) var det første. Han utførte også en del arbeider for Forsvaret etter 2. verdenskrig og var dessuten konsulent for Forsvarets Anleggsdirektorat.

Kilder:
Norsk kunstnerleksikon, nkl.sn.no

Thomas P. Kozlowski

(1946 -)

Thomas Kozlowski har vært arkitekt på de seneste prosjektene i Landbrukskvartalet. Dette inkluderer kontorbygget H5, ombygging av Internatbygget (H7) og tilbygg på Meieribygget (E) i 2008.

Kozlowski, som opprinnelig kommer fra Polen, har selv kontorer i Schweigaards gate 34 og er tilknyttet kvartalets eier, Norges Bondelag, gjennom sitt arbeid på flere av byggene i Landbrukskvartalet. Han har vært ansvarlig arkitekt for flere større og mindre transformasjoner i tiden etter endt meieridrift.

Utvalgte byggverk utført av Ole Eriksen Stein

Arkitektene og stilepokene

Bankplassen 1a (1895)

Gården er bygget som kontor- og boligbygg for restauratør Knud Knudsen. Bygget går over fire etasjer i pusset tegl, med en kraftig barokkgavl over fasadens asymmetrisk plasserte hovedakse. Opprinnelig var hovedinngangspartiet til gården plassert i portrommet, men denne er siden flyttet under den kraftige balkongen. I fasaden er annen og tredje etasje knyttet sammen kompositorisk. Vinduene er omsluttet av dekor i stukk og upusset rødlig tegl. Stiluttrykket er nybarokk med enkelte jugendlignende trekk, eksempelvis planteornamentikken i gavlfeltet over inngangsportalen i første etasje.

Akersgaten 7-9

Steins første store private oppdrag. Gården ble bygget for mange formål, med forretninger, kontorer, boliger og fabrikk. Bygget går over fem etasjer, med gatefasade i lys tegl, artikulert med puss og stukk. Uttrykket er preget av jugendstil med et rikt dekorativt program iblandet nygotiske elementer. Første etasje har store, stikkbuede butikkvinduer og forblendingssten i grå granitt med rustikerte felter. Fasaden er symmetrisk komponert, med markante sideakser understreket av kraftige balkonger og arkoppbygg. I midtpartiet danner vinduene markerte, horisontale rekker, med unntak av de store jugendvinduene i fjerde etasje.

Lademoen Kirke (1905)

I år 1900 vant Stein konkurransen om utformingen av Lademoen kirke i Trondheim. Byggverket er en langkirke i tegl- og naturstein med asymmetrisk plassert tårn, oppført i jugend / ny-romanisk stil. Langskipet er i tegl med et ytre lag av råkoppsstein. Dette er den første råkoppskirken i Norge som ble bygd utenfor Oslo, og kirkerommet er byens nest største etter Nidarosdomen.

Slømdalsveien 5 (1907)

Huset den Kongl. Norske Gardes kaserne og var siden 1946 tilholdssted for Politihøgskolen, som fikk nytt bygg i 1979. Bygget er tegnet sammen med Carl Ludwig Manskow i jugendstil, som man blant annet ser tydelige spor av i de store gavlfeltene i øverste etasje.

Schweigaards gate 34 A, B, D (1912-13)

Stein var arkitekt for Melkeforsynings anlegg med adresse Schweigaards gate 34 og Stiklestadgaten 15. Anlegget ble tatt i bruk mot slutten av 1913. Bygningsmassen ble utført i nybarokk stil med innslag av jugendelementer, mansardformet tak og fasader med sentrale gavlmotiv og trappeløp. Bygningene er oppført i pusset mur med en base av naturstein. Naturstein er også benyttet til detaljer, blant annet rundt inngangspartiet.

Tandbergbygget (1914)

På Nesbyen tegnet Stein utstillingsbygget, nå kalt Tandbergbygget, på det nyopprettede Hallingdal Folkemuseum. Oppdraget fikk han av landbruksdirektør Gudbrand Tandberg. Da bygget sto ferdig i 1914 var det den største trebygningen i Hallingdal. Bygget har et tydelig nasjonalromantisk uttrykk, med inspirasjon fra lokal trearkitektur, og med utskjæringer og dragehoder på innvendige bærende elementer.

Anton Schjøth's gate 13 (1914-16)

Denne frittliggende leiegården ble bygget for grosserer Thorvald Kahrs. Gården er bygget i pusset tegl over tre etasjer, på en sokkel av rød granitt. Huset har en symmetrisk komponert gatefasade, med ovalt vindu i trappegangen som sentralt blikkefang. Sideaksene har polygonale karnapper og brukte gavler. Huset er utstyrt med mansardtak, og utført i jugendstil preget av nordisk nybarokk.

Hol nye kirke (1918-24)

Kirken har visse trekk som viser slektskap med stavkirkearkitekturen både i oppbygning og detaljer. Skipet har høyt sadeltak, og koret er forholdsvis kort og avsluttes med en 7-sidet apsis. Langs nord- og sydsiden har skipet lave sideskip som er avdekket med pulttak. I øst og vest ender sideskipene i vindfang som gir adkomst til kirken. Kirken har grunnmur av fuget natursten. Veggene er panelt, utvendig og innvendig.

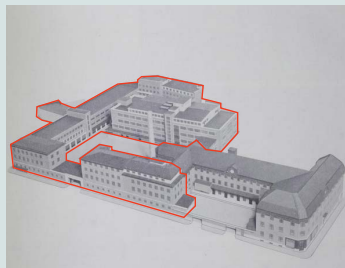

Utvalgte byggverk utført av Ahasverus Munthe-Kaas Vejre

Arkitektene og stilepokene

Schweigaards gate 34 D, E, F, H7 (1932–38)

Utvidelsen av Kristiania Melkeforsyning ble i hovedsak bygget i en funksjonalistisk stil. Det nye Meieribygget (E), stall- og verkstedbygningen (F) og internatbygget (H5) ble bygget i rød tegl med markerte trappeløp og horisontale vindusbånd. Bebyggelsen som relaterer seg til Platous gate (D og deler av F), befinner seg på vippen mellom klassisisme og funksjonalisme. Manglende dekor og rene geometriske bygningsvolumer peker mot funksjonalismen, mens manglende vindusbånd og søyler, samt takutformingen peker mot klassisismen.

Breigata 10 (1933–37)

Kontor- og lagerbygning for Landbrukets eksportlag. Bygget har et funksjonalistisk uttrykk med fasader som uttrykker en variasjon av innvendig programmering. I dag er bygget bygget om til boliger.

Sofies plass 3 (1934)

Ahasverus Vejre var arkitekt for flere bygårder på Bislet i løpet av karrieren. Felles for leiegårdene var rene linjer, enkle fasader og store vinduer som skulle slippe lyset inn. Sofies plass 3 er en leiegård i 6 etasjer med forretningslokaler på bakkeplan og øverste etasje tilbaketrukket fra fasadelivet. Fasaden krummer og følger gateløpet.

Dælenenggt. 20 (1935)

Paralellt med utbyggingen i Schweigaards gate 34 jobbet Arkitekt A. Vejre med nytt sentralanlegg for Meieribolaget. Lokalene i det frittliggende anlegget var lyse og romlige, og det arkitektoniske uttrykket var ikke ulikt det i Schweigaards gate. Anlegget var utformet med utstrakt bruk av tegl, trappeløp markert i fasaden og horisontale vindusbånd. I dag er anlegget revet til fordel for boliger.

Doblougklokket (1935–38)

Inkluderer Colletts gt. 15–29 b, Louises gt. 15–21 og 11 b. Gårdene er sterkt preget av den internasjonale funksjonalismen. Teglkledde, femetasjes blokker er kjedet sammen langs den ene siden av en rett gate opp på en fjellknaus og omkranser en sirkulær plass på toppen. På gatens andre side er blokkene plassert parallelt med hverandre og vinkelrett mot gaten slik at området får varierte rom- og lysforhold.

Gabels gt. 45, 47 og 47 b (1936–40)

Tre funksleieiegårder/boligblokker i seks etasjer med deler av øverste etasje tilbaketrukket. Gårdene er oppført med enkle fasader i pusset mur.

Schweigaards gate 35 (1952)

I samarbeid med Fellesmeieriets egne fagfolk og den svenske meierieksperten Folke Lindblad utviklet arkitekt A. Vejre mottakerstasjonen for Fellesmeieriets sentralanlegg. Mottaket kunne håndtere 500.000 l melk i løpet av 4 timer, og var koblet til Meieranlegget, på motsatt side av Schweigaards gate, via en tunell under bakken. Gjennom denne gikk alle nødvendige ledninger for vann, damp og melk.

Om arkitekturen - Nybarokk

Landbrukskvartalets første byggetrinn ble bygget med et arkitektonisk uttrykk i jugendpreget nybarokk stil med mansardformet tak og fasader med sentrale gavlmotiv og trappeløp. Arkitekt var Ole Eriksen Stein og anlegget ble bygget i perioden 1912 - 13.

Nybarokk var en stilretning innen europeisk musikk, arkitektur, maleri og skulptur i siste halvdel av 1800-tallet og et stykke inn på 1900-tallet. Stilen tok opp en del idéer fra barokken, og oppsto til dels som en reaksjon mot nyklassisismen.

Nybarokken utfoldet seg sterkest i Frankrike, der barokken hadde hatt sitt hovedsete. Også i Berlin fikk nybarokken markante nedslag. I arkitektur og interiørkunst ble utslagene tydeligst, med Charles Garniers operahus i Paris, ferdig 1875, og Joseph Poelaerts justispalass i Brussel, ferdig i 1883, som hovedverker. I Berlin er den nye Riksdagsbygningen, tegnet av Paul Wallot, og ferdigstilt i 1894, et godt eksempel på det som blir kalt berlinerbarokk, og som man også i Kristiania fikk se eksempler på. Felles for de overnevnte bygninger var dypere relieffer i fasaden, større vekt på å skape visuell bevegelse - i kontrast til nyklassisismens preferanser for symmetrisk orden - og oppsiktsvekkende enkeltelementer i designen.

I Norge var nybarokken fremherskende til ca 1920. Den norske varianten var inspirert av norsk 1600-talls arkitektur som Austråttborgen og hovedbygningen i Rosendal. Denne stilen er preget av tunge, sluttete former. Bygningene kan ha huggensteinsfasader og i dekoren kan man se jugendelementer, klassiserende elementer og nasjonale detaljer. Høydepunktet for norsk nybarokk kom på Jubileumsutstillingen på Frogner 1914.

Kilder:
Store Norske Leksikon, snl.no

Bøndernes Hus, Rosenkrantz' gate 8 (1911-1913)

Tegnet av arkitektbrødrene Carl og Jørgen Berner. Bygningen er i nordisk nybarokk med flere arker mot et tungt mansardtak. En stor natursteinsportal markerer hovedinngangen. I 1914 mottok bygget Sundts premie. Vernestatus: Kommunalt listeført

Det Rivertzke kompleks (1912)

Boligkomplekset på Sagene har navn etter arkitekt Kristen Rivertz som i 1912, på eget initiativ, lot oppføre dem som rimelige arbeiderboliger. Leiegårdene ble oppført i fem rekker med gårdsrom mellom. De er bygd over tre etasjer med pusset tegl. For å skape variasjon har annenhver rekke mansardtak og høye gavler. Byggene er utført i en svært enkel nordisk nybarokk. Vernestatus: Kommunalt listeført

Oslo Havnelager (1916-20)

Den tidligere lagerbygningen, som i sin tid skal ha vært en av de største bygningene i Europa, gjenspeiler sjøfartens store betydning for Norge i tiden under og etter første verdenskrig. Bygget er tegnet av Bredo Henrik Berntsen i nordisk nybarokk, med klassiske elementer og detaljer i jugend. Vernestatus: Vernet etter PBL

Telegrafbygningen, Kongens gate 21 (1924)

En monumentalbygning i nordisk nybarokk oppført for Telegrafverket. Fasaden er i tegl forblendet med prikkhamret labrador. Bygningen har smårutete vinduer, og har fasadedetaljer i sagastil. Bygningen er tegnet av rådhusarkitektene Arnstein Arneberg og Magnus Poulsson. Vernestatus: Vernet etter PBL

Om arkitekturen - Funksjonalisme

Landbrukskvartalets andre byggetrinn (1933 - 1938) ble tegnet av arkitekt A. Vejre. Den nye bebyggelsen ble i hovedsak bygget i en funksjonalistisk stil. Fasadeuttrykket speilet tildels innvendige funksjoner med markerte trappeløp, horisontale vindusbånd og utstrakt bruk av rød tegl. Bebyggelsen som relaterer seg til Platous gate (D og deler av F), befinner seg på vippen mellom klassisisme og funksjonalisme. Mangel på dekor, rene geometriske bygningsvolumer og enkelte vindusdetaljer peker mot funksjonalismen, mens manglende vindusbånd og søyler, samt detaljene i takutformingen peker mot klassisismen.

Funksjonalismen er en stilretning som legger vekt på det konstruktive og utelukker alt som er overflødig. Bygningens bruk og konstruksjon skulle uttrykkes i måten den ble formgitt på. Gjennom forenkling og rendyrking av formen ble funksjonalismen nyskapende. Et funksjonelt uttrykk var pr. definisjon vakkert. Stilen preges av store flater, rette linjer og geometriske former. Funksjonalismen oppsto i perioden 1920 til 1940. Den hadde et klart sosialt sikte, i samsvar med samfunnsutviklingen for øvrig - man ville skape en arkitektur for de brede lag av folket, med boligbygging og enkel hjemmeinnredning som utgangspunkt.

Allerede i Walter Gropius' fabrikkbygning for Faguswerk i Alfeld (1911–13) ser vi funksjonalismens karakteristiske trekk - rette linjer, store vindusåpninger og tydelig understrekning av bygningens konstruksjon. Gropius' skolebygning (1925–26) er et av Bauhaus-skolens hovedverker. Skolen fikk stor betydning for funksjonalismen. En annen viktig skikkelse var Mies van der Rohe som utførte betydelige byggverker i Tyskland i en klassisk proporsjonert funksjonalisme. Van der Rohe brukte ofte luksuriøse materialer som virkemiddel for å skape kontraster til de hvite, rene flater.

I Norden fikk funksjonalismen sitt gjennombrudd ved Gunnar Asplunds utforming av Stockholmsutstillingen i 1930. Også finnen Alvar Aalto bidro med betydelige verker. De mest banebrytende for funksjonalismen i Norge har vært Lars Backer, Gudolf Blakstad og Herman Munthe-Kaas, Ove Bang og Arne Korsmo.

Kilder:
Store Norske Leksikon, snl.no

Kunstneres Hus (1930)

Tegnet av arkitektene Gudolf Blakstad og Herman Munthe-Kaas. Bygget blir regnet som et av de fremste eksemplene på funksjonalisme i Norge, men representerer likevel arkitektenes overgang mellom klassisisme og funksjonalisme. For arbeidet med Kunstneres Hus mottok Blakstad Munthe-Kaas Houens fonds diplom (1931). Vernestatus: Kommunalt listeført

Odd Fellow-gården, Stortingsgata 28 (1934)

Gården, med samlet bruttoareal på 19.000 m², er tegnet av arkitektene Blakstad og Munthe-Kaas og oppført for Odd Fellow-ordenen i 1934. Gården er i seks etasjer og har sammenhengende vindusbånd i alle etasjer. For arbeidet mottok arkitektene i 1934 Sundts premie for verdifull arkitektur. Vernestatus: Kommunalt listeført

Fysikkbygningen, Blindern (1935)

Utbyggingen av universitetsområdet på Blindern tok til på 1930-tallet. Først ut var Farmasi-, Kjemi- og Fysikkbygningene tegnet av arkitektduoen Finn Bryn og Johan Ellefsen. Utrykket preges av rene, avgrensede bygningsvolumer med dekorløse fasader og vide vindusåpninger. Disponeringen av anlegget rundt en symmetrisk akse beholdt den klassisistiske karakteren fra Sverre Pedersens plan fra 1923. Bryn og Ellefsen fikk i 1937 Houens premie for Blindernanlegget. Vernestatus: Forskriftsfredet

Oslo Handelsgymnasium, Parkveien 65 (1940)

Bygningen er tegnet av arkitektene Blakstad og Munthe-Kaas i funksjonalistisk stil. Den er en vinkelbygning, og sentrert mot skolegård ligger hovedinngangen som opptar store deler av sørvestfasaden. Bygningen er i fire etasjer med underetasje, konstruksjoner i betong, tegl i fasaden, horisontale vindusbånd og sokkel kledd med granitt. En kombinert aula og trappehall av monumental virkning binder anleggets forskjellige deler sammen. Vernestatus: Kommunalt listeført

Om arkitekturen - Senmodernisme

Landbrukskvartalets tredje og siste byggetrinn, før meieridriften ble avviklet i 1977, var et nytt Velferds- og Administrasjonsbygg (C) som stod ferdig i 1965. Fellesmeieriets Velferds- og Administrasjonsbygg er en typisk senmodernistisk kontorbygning av den nøkterne, rasjonelle typen, preget av et symmetrisk inndelt rammeverk i armert betong med jevnstore vindusfelt og etasjeskiller i teglstein.

Underetasjen er lett inntrukket, et grep som eksponerer det søylebaserte bæresystemet, som er basert på domino-systemet utviklet av Le Corbusier og Mies van der Rohe på 1910-tallet. Sistnevnte fortsatte å anvende dette basissystemet i etterkrigstiden, for eksempel i prosjekter som Lafayette Park i Detroit (1959), som har klare likhetstrekk med Fellesmeieriets Velferds- og Administrasjonsbygg. Det er særlig det strengt geometriske hovedvolumet, den «demokratiske» kontorinndelingen (enhetene synes å være relativt like i størrelse) og den stramme fasadeutformingen som er felles for disse.

I motsetning til den mer skulpturelt orienterte senmodernismen – ref. Kenzo Tanges metabolistiske tilnærming med høy grad av irregularitet i komposisjonen – er Fellesmeieriets Velferds- og Administrasjonsbygg et godt eksempel på «jakten på det ordinære» («The pursuit of Ordinariness» - Alison & Peter Smithson), altså kvalitetsbygging med effektiv hverdagslig drift som hovedmål.

Drammensveien 60 (1958-60)

Drammensveien 60 er et tidstypisk, offentlig signalbygg tegnet for Rikstrykdeverket av arkitekt F.S. Platou. Bygningskomplekset består av en høyblokk i 10 etasjer, en lavblokk i 2-3 etasjer og et parkanlegg. Anlegget er oppført av plaststøpte og prefabrikerte elementer. I fasadene er det aluminiumsplater og betongplater med frilagt singel og jevnstore vindusflater som speiler en “demokratisk” kontorinndeling. Vernestatus: Midlertidig fredet

Hydrobygget, Bygdø Allé 2 (1960-63)

Høyhuset på 14 etasjer og den tilgrensende parken, kjent som Hydroparken, ble bygget som hovedkontor for Norsk Hydro. Arkitekt for anlegget var Erling Viksjø som er kjent for sine monumentalpregede høyhus med slank silhuett. Anlegget står i dag som et av Oslos mest markante og vellykkede høyhusprosjekter, et av de få Viksjø fikk fullført helt etter planen. Viksjø samarbeidet blant annet med kunstneren Odd Tandberg som utformet murene i Hydroparken. Vernestatus: Kommunalt listeført

Historisk-filosofisk fakultet (1960-63), Matematikkbygningen (1965), Samfunnsvitenskapelig fakultet (1966-68), Universitetet i Oslo, Blindern

Bygningene på Blindern utgjør et hovedverk i arkitekt Leif Olav Moens karriere. Bruken av sammenbindende, overbygde gangveier og kombinasjonen med lavere volumer gjør universitetsområdets nordlige del til et vakkert og funksjonelt kompleks. Anleggets modernistiske formkvaliteter og materialmessige kombinasjoner preges av innflytelse fra Mies van der Rohe. Vernestatus: Forskriftsfredet

Elkemhuset, Middelthuns gate 27 (1960-65)

Arkitekt for Elkemhuset var Erling Viksjø. Bygget er strengt geometrisk med repeterende jevnstore vindusfelt, og en inngangsportall av betong sentralt plassert langs byggest sentralakse. Første etasje er inntrukket slik at de øvrige etasjer ble delvis frigjort fra bakken, løftet opp på søyler. Vernestatus: Kommunalt listeført

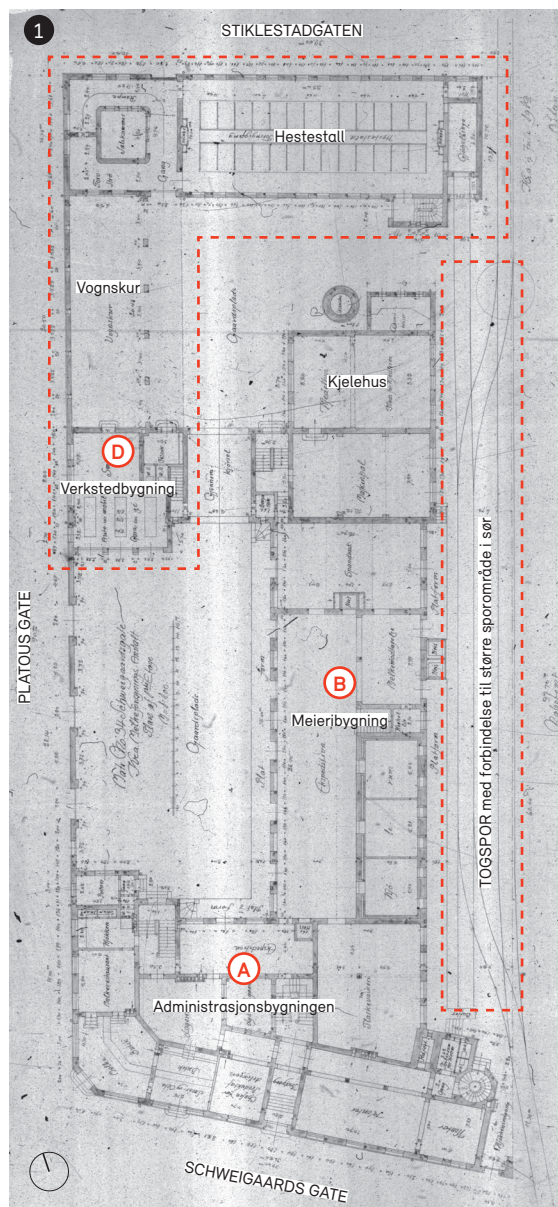
Historisk dokumentasjon av byggene

1912-13 - Melkeforsyningens første anlegg (A,B og D)

Melkeforsyningsens anlegg i Schweigaards gate 34 og Stiklestadgate 15 ble tatt i bruk mot slutten av 1913. Datidens presse beskrev bygningsmassen som "et av Skandinaviens største meierianlæg". Prislappen lå på 1.2 mill kroner og anlegget kunne behandle 50 mill. liter melk årlig.

Bygningsmassen ble utført i nybarokk stil med innslag av jugendelementer. Bygningene er oppført i pusset mur med en base av naturstein. Naturstein er også benyttet til detaljer, blant annet rundt inngangspartier.

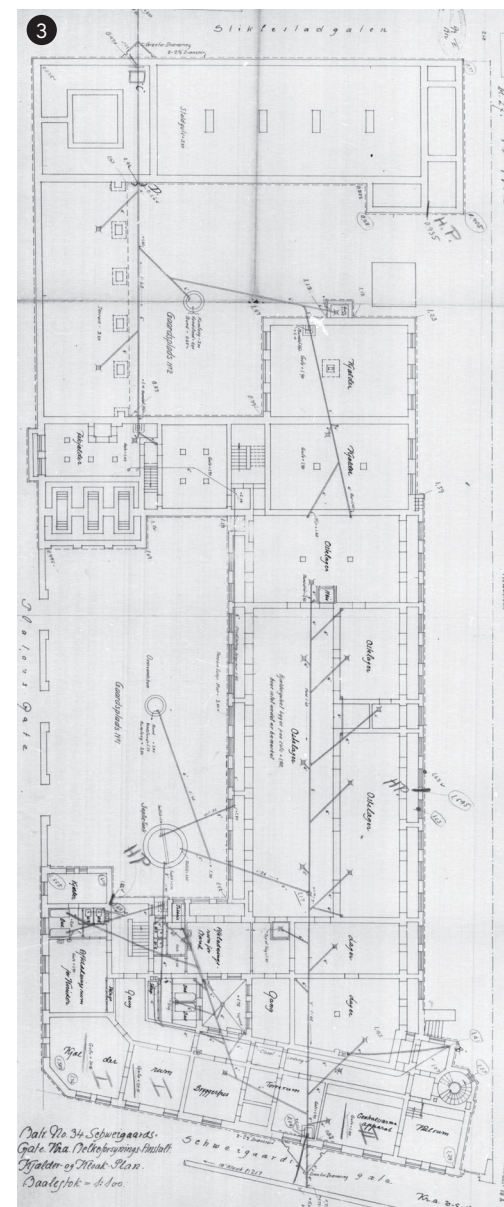
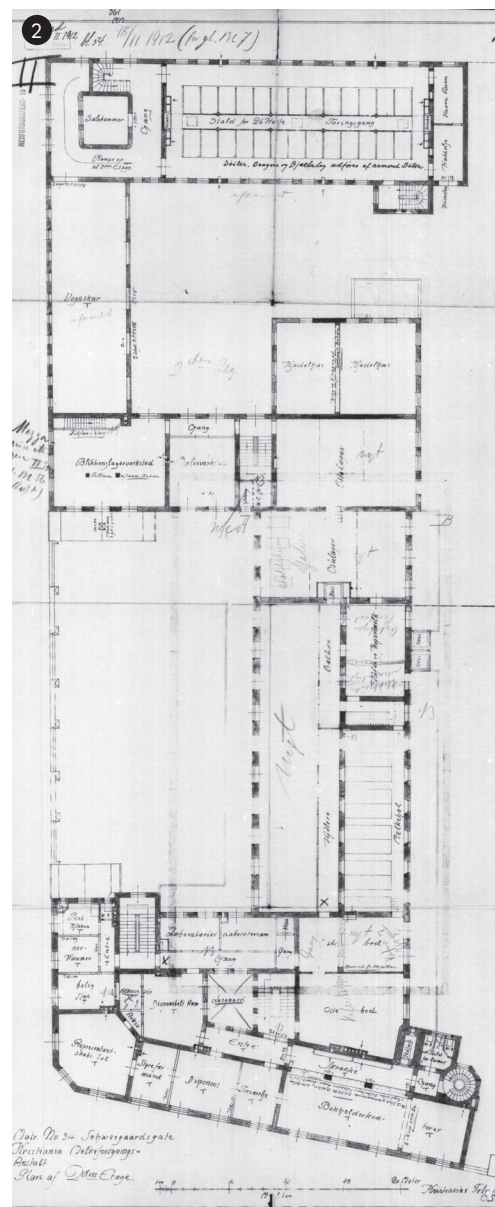
De tegninger som følger er hentet fra saksinnsyn, pbe.no. Bygningsmassen har gjennomgått flere endringer og tilbygg i årenes løp, og det det er også funnet avvik mellom tegningsmaterieill fra 1912 og faktisk ferdigstilt bygningsmasse i 1913.

- 1: Tegningen viser sentralanleggets 1. etasje. Anlegget var komplett med administrasjon, produksjonslokaler, verksted og stallbygning.
- Røde markeringer fra Venstre mot høyre:
- Hestestallen nord i anlegget og vognskuret langs Platoutas gate bleivet under utvidelsen av anlegget i 1933-38.
 - Togsportene langs meieribygging (B) østfasade. krysset Schweigaards gate og var forbundet til et større spormråde i sør.

2: Plantegning over sentralanleggets 2. etasje

3: Kjeller- og Kloakkplan

4: Sentralanleggets fasade mot øst / innsiden av kvartalet viser i hovedsak den gamle meierbygningens (B) øst-fasade med rampe og base av naturstein.

Røde markeringer på tegning (v. til h.):

- Trappetårn mot Schweigaards gate, i tilknytning til administrasjonsbygget, ble aldri realisert.
- Det er gjort endringer i B-byggets østlige fasade ved realisering.

Avmerket gavlfasade ble erstattet av et smalere sentralt plassert tårn.

Som del av utbyggingen i 1933-35 ble maskinhallens gavlfasade ble bygget om for å legge tilrette for en ny gangbro til det nye Meieribygget (E)

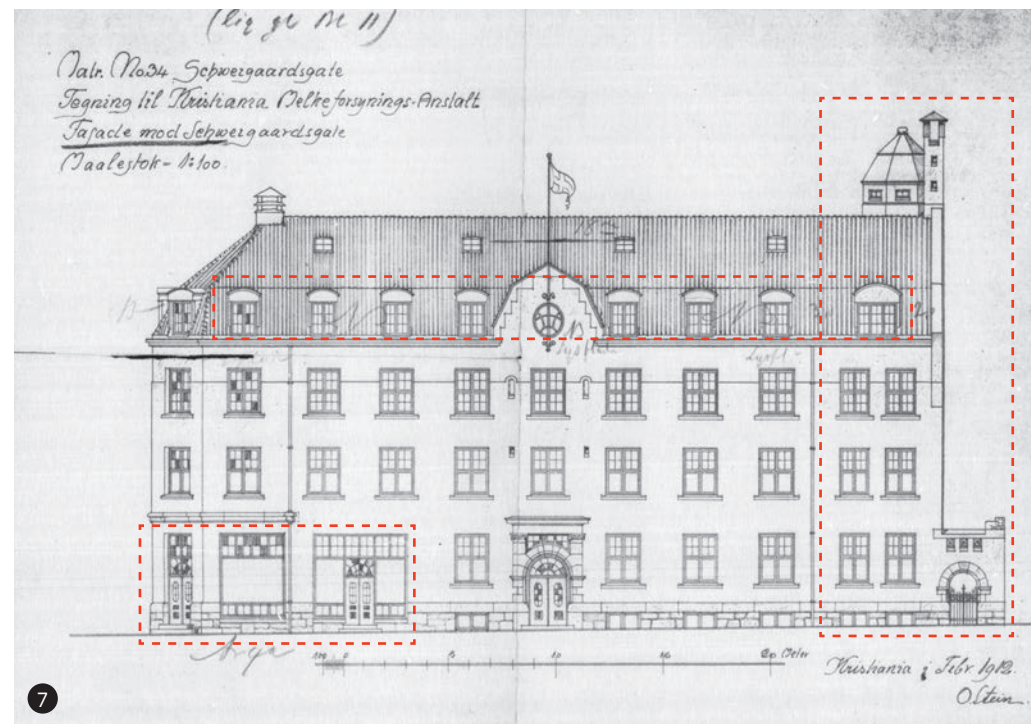
Det er registrert en søknad hos PBE, fra 1978, om riving av del av pipe. Det er derfor usikkert om pipen ble bygget slik illustrert her.

5: Fasade mot vest / Platous gate. Røde markeringer på tegning (v. til h.):

- Ved utvidelsen av Kondenseringsfabrikken i 1933 ble det gjort endringer i takform og vinduskomposisjon på D-bygget.
- Tegningen viser en rikt utsmykket avgrensning av gårds plass mot Platous gate. Basert på fotomateriale (se ill. 6) ble denne muren utformet langt enklere enn illustrasjonen indikerer. Dagens stålgerde ble oppført i 1959.

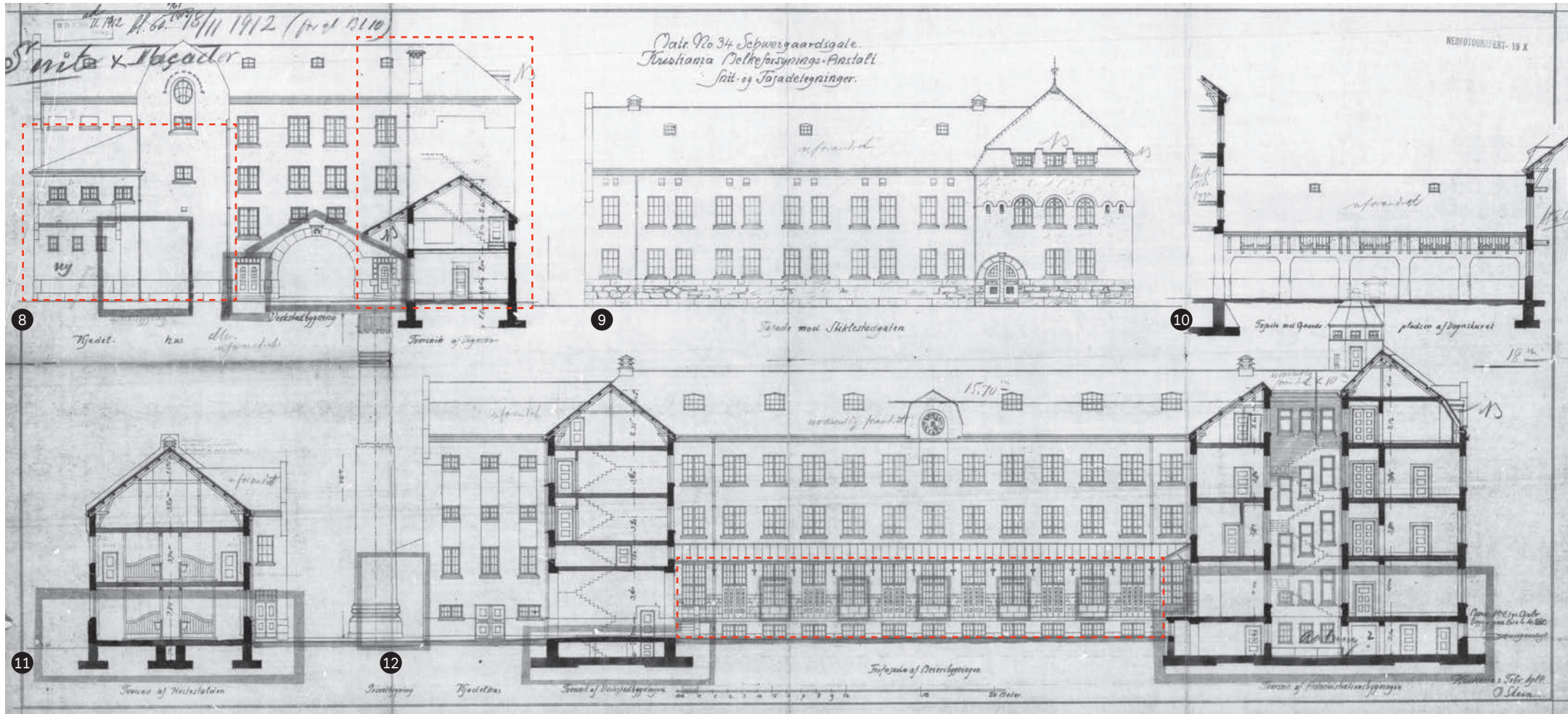
6: Foto fra melkeforsyningens første byggetrinn. Bildet viser en enklere utformet bygningsmasse enn illustrert i tegningsmaterialet. Kilde: E. Wekre, Hundre års meierihistorie i Oslo. Eksakt årstall for foto er ukjent.

7: Administrasjonsbygningens (A) fasade mot sør / Schweigaards gate Røde markeringer på tegning (v. til h.):

- I ettertid er det gjort flere endringer og utskifting av vinduene. Spesielt er dette synelig i forbindelse med forretningslokalene på hjørnet Schweigaards gate - Platous gate.
- Arkene på A-byggets tak ble bygget med spiss form. Antallet er dog det samme.

• I 1927 er det registrert diverse forandringsarbeid på Administrasjonsbygget hos PBE. Det kan se ut til at bygget ikke ble realisert slik vist på tegningsgrunnlaget over. Trappetårnet ble erstattet av et trappeløp interiørt i bygningsmassen. Porten, som vises til høyre for tårnet, er erstattet av en åpning/portal gjennom bygningsmassen. Denne portalen er i dag murt igjen, men spor er fremdeles synelig i fasaden.

8: Tverrsnitt gjennom vognskur og oppriss av B- og D-byggets nordlige fasade. Røde markeringer på tegning (v. til h.):

- B-byggets endegavl mot nord er senere bygget om og skjult av fyrhuset, bygget i 1977.
- D-bygget er endret og utvidet under kvartalets andre byggetrinn i 1933-38.

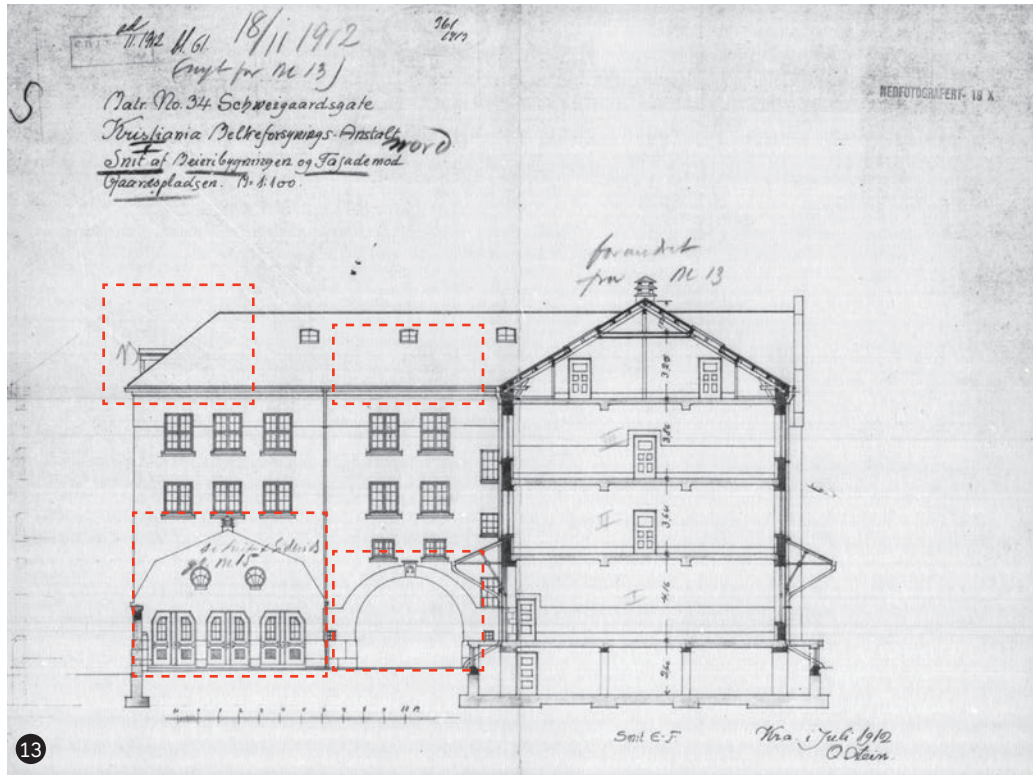
9: Stallbygningens fasade mot nord / Stiklestadgaten

10: Oppriss av vognskur sett fra gårdsrom.

11: Tverrsnitt av Stallbygningen

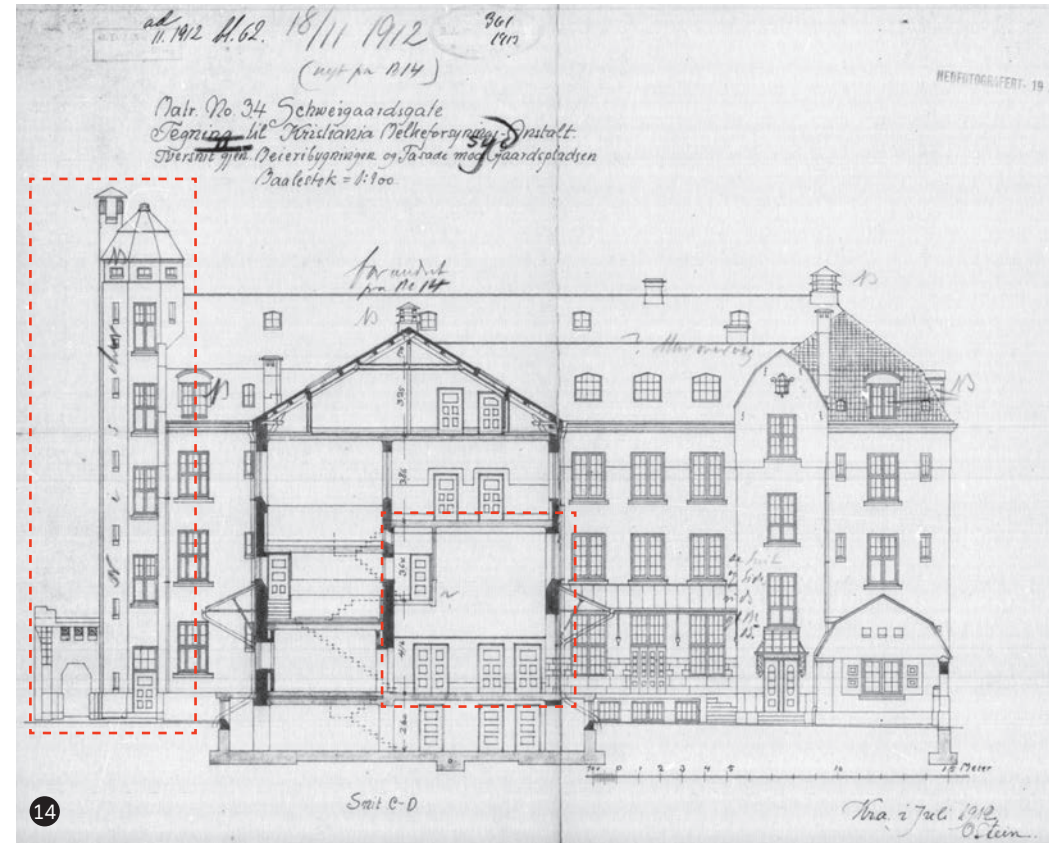
12: Tverrsnitt av Administrasjonsbygningen (A) og Verkstedsbygningen (D) med oppriss av fasade på Meierbygningen (B). Rød markering på tegning:

- Tegningen av B-byggets fasade mot vest viser en regelmessig rytme av dører og større vinduer i 1 etasje. Det er usikkert om fasaden opprinnelig ble utformet slik. Det er gjort flere endringer, nye dører og vinduer er satt inn og en del av åpningene er murt igjen. Tidligere spor av vinduer og dører er delvis synelig i fasaden fremdeles.

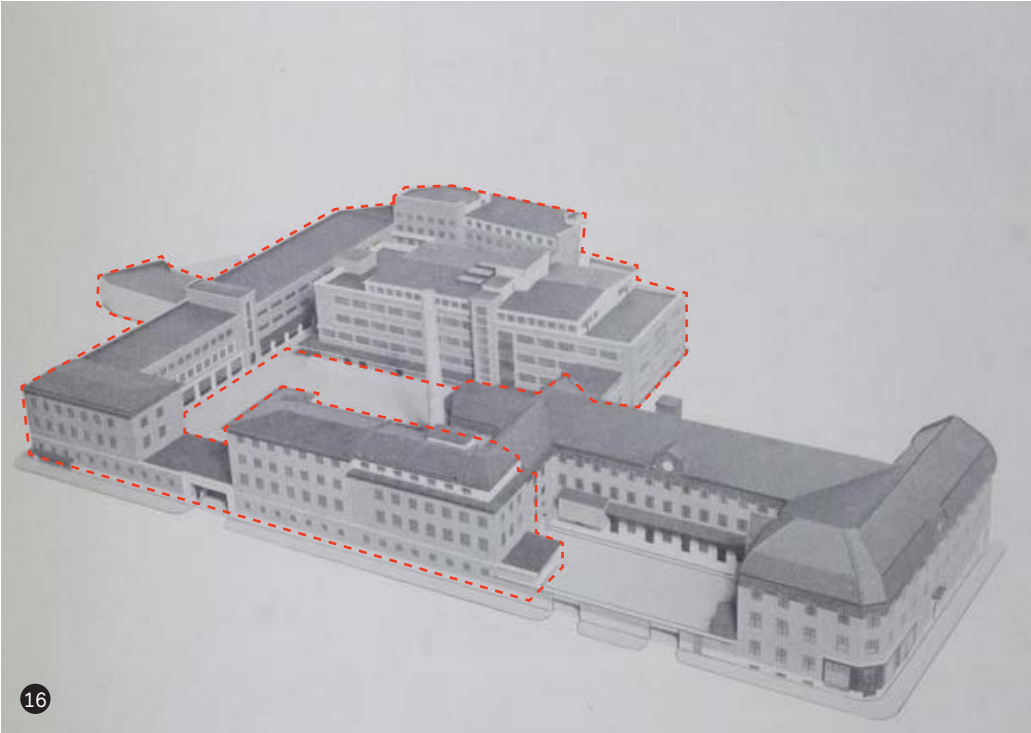
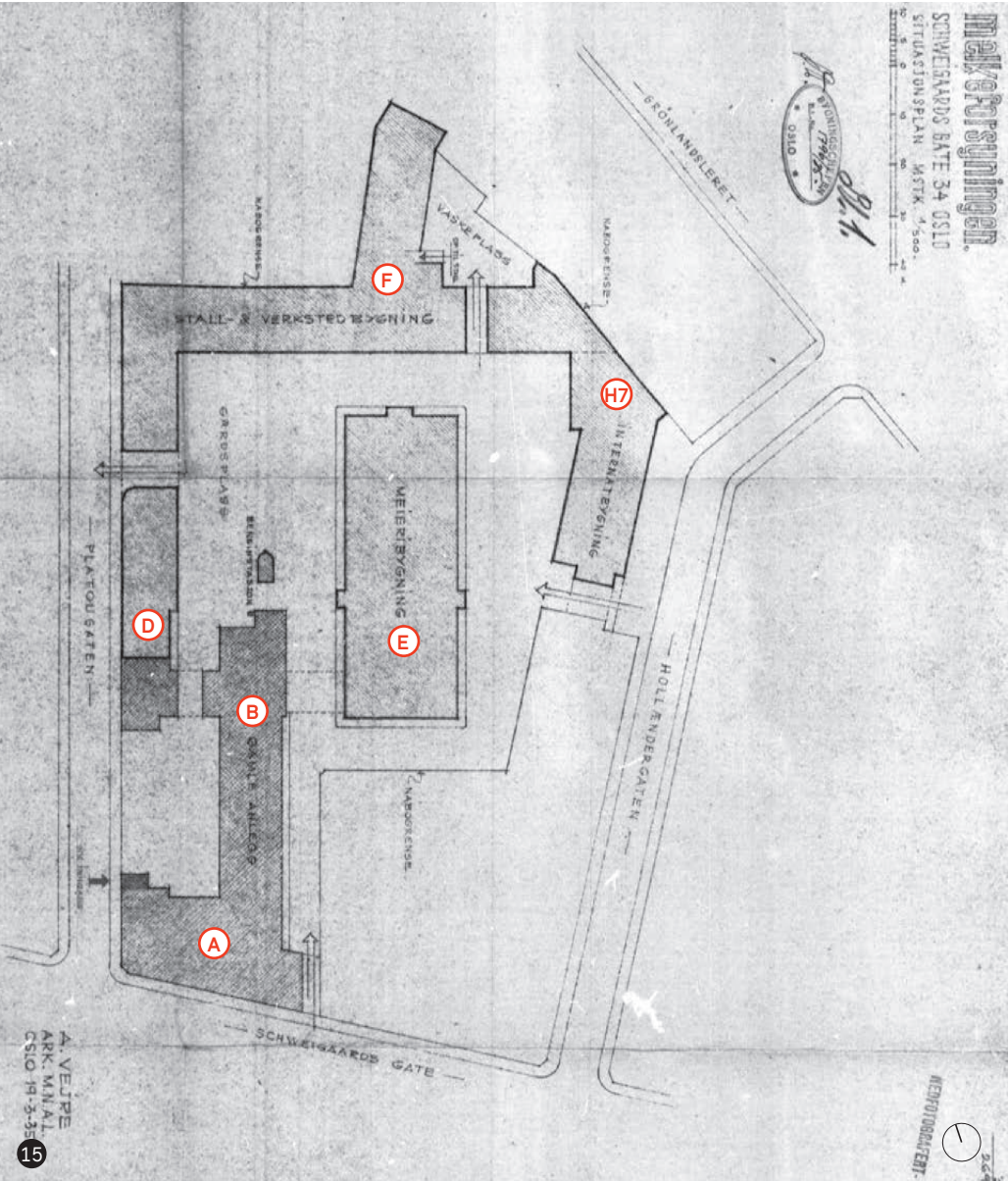
13: Tverrsnitt av Meierbygningen (B) og oppriss av Verkedstedsbygningen (D) sør-fasade. Røde markeringer på tegning (v. til h.):

- Verkedstedsbygningen (D) valmede tak mot Platous gate ble endret ved utbyggingen i 1933-38.
- Tegningen viser originalt tilbygg med tre porter inn til verkstedet. Denne ble mest sannsynlig bygget om / revet og bygget opp på nytt ved ombyggingen i 1933-38.

14: Tverrsnitt av Meierbygningen (B) og oppriss av Administrasjonsbygningen (A) fasade mot nord. Røde markeringer på tegning (v. til h.):

- Markert portal og trappetårn ble aldri bygget slik illustrert her. (se ill. 7 for yttligere forklaring)
- Markert rom, med dobbel høyde, har blitt ombygget i ettertid ved omgjøring fra produksjonshall til kontorer.

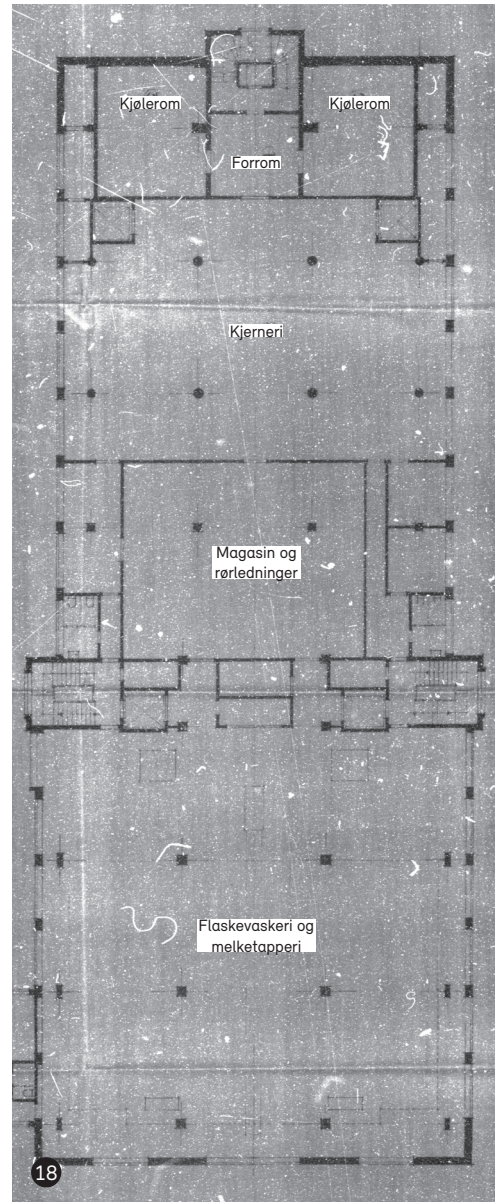
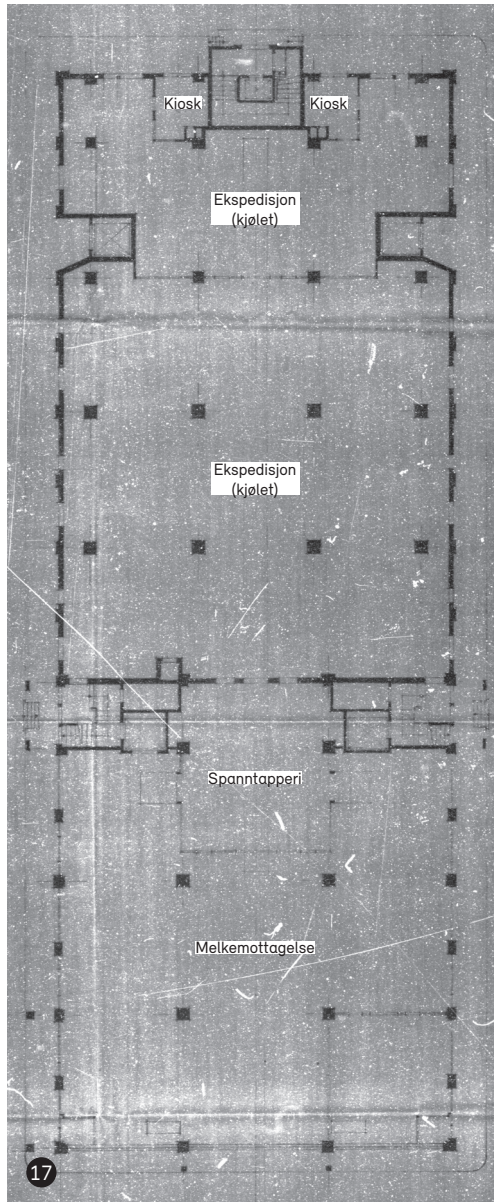
Kristiania Melkeforsyning vokser ut av lokalene i Schweigaards gate 34, og høsten 1933 starter grunnarbeidet på utvidelsen av sentralanlegget. Tomtearealet var utvidet siden første byggetrinn med oppkjøp av tomten Stiklestadgaten 18 og 22 samt Platous gate 22.

Den nye bebyggelsen ble i hovedsak bygget i en funksjonalistisk stil, etter tegninger av arkitekt Ahasverus Munthe-Kaas Vejre. Det nye Meieribygget (E), stall- og verkstedbygningen med spisesal, bad og garasje (F) og internatbygget (H7) får et enkelt fasadeuttrykk som tildels speiler de innvendige funksjoner med markerte trappeløp, horisontale vindusbånd og utstrakt bruk av rød tegl.

Bebyggelsen som relaterer seg til Platous gate (D) og deler av F), befinner seg på vippen mellom klassisisme og funksjonalisme. Mangel på dekor, rene geometriske bygningsvolumer og enkelte vindusdetaljer peker mot funksjonalismen, mens manglende vindusbånd og søyler, samt detaljene i takutformingen peker mot klassisismen.

- 15: Situasjonsplanen fra 1935 viser utvidelsen fra 1933-38.
- Anlegg fra 1913 er markert med mørkere skravur.
 - Innganger og utganger knyttet til anleggets logistikk er markert med piler og viser innganger fra Hollendergata og Schweigaards gate. Åpningen mot Platous gate er indikert som en utgang.
 - Tomten sør-øst i kvartalet, der dagens C-bygg og H5 er bygget, er på dette tidspunkt ikke en del av Meieribolagets sentralanlegg.

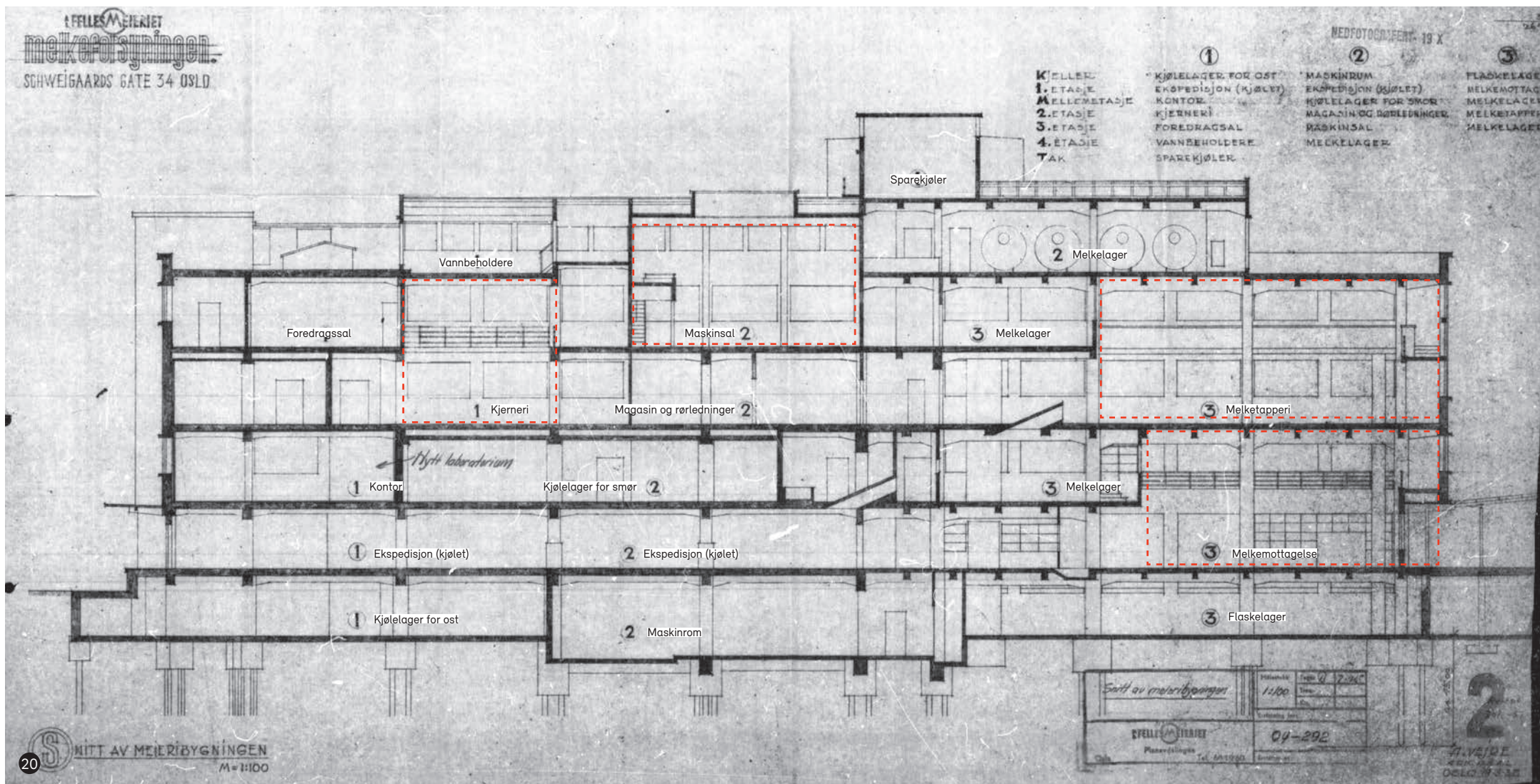
16: Model av Melkeforsyningens sentralanlegg. Rød linje markerer bygningsmasse som del av utvidelsen i 1933-38.

17: 1. etasje plan av den nye Meieribygningen (E)

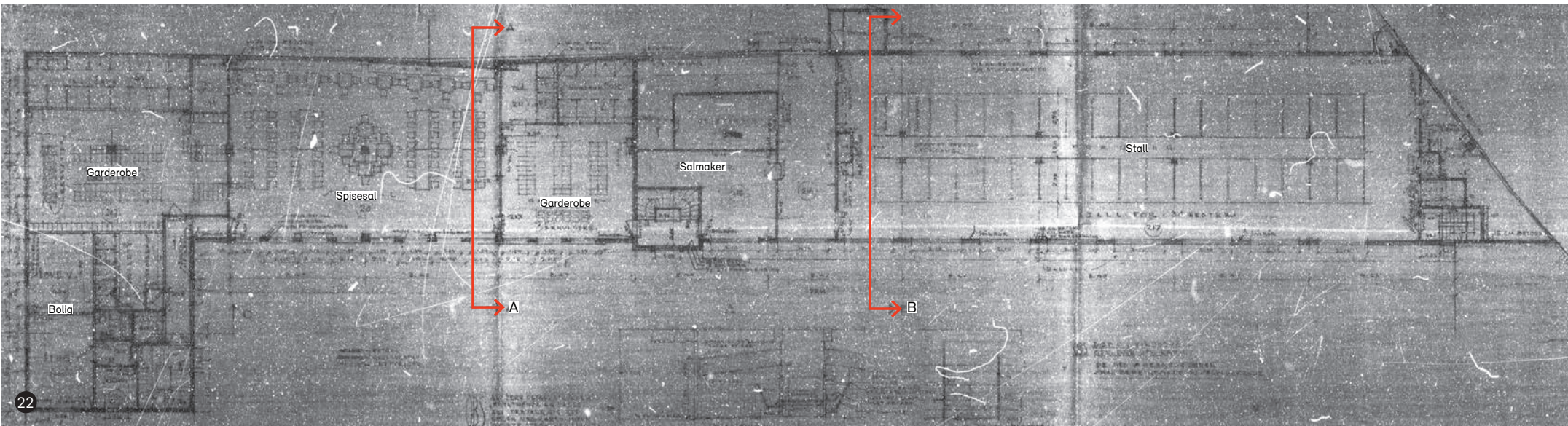
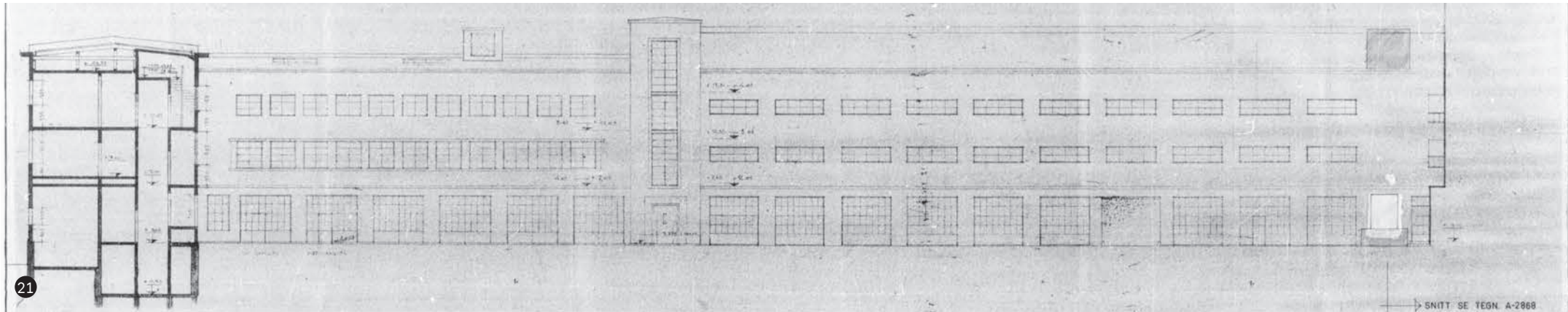
18: 2. etasje plan av Meieribygningen (E)

19: Meieribygningen fra utvidelsen i 1934. Bildet røper at det fortsatt gikk jernbaneskiner inn i kvartalet ved dette tidspunkt. (se ill 1 for opprinnelige togskiner i 1912)

20: Langsnittet av Meieribygningen (E) fra utvidelsen i 1933-35 viser at bygget var skreddersydd for meieridrift.

Røde markeringer på tegning viser rom som opprinnelig hadde dobbel høyde
I dag er disse rommene tilpasset ny bruk som kontor med nye gulvelementer.
(se ill. 48 for sammenlikning med dagens snitt)

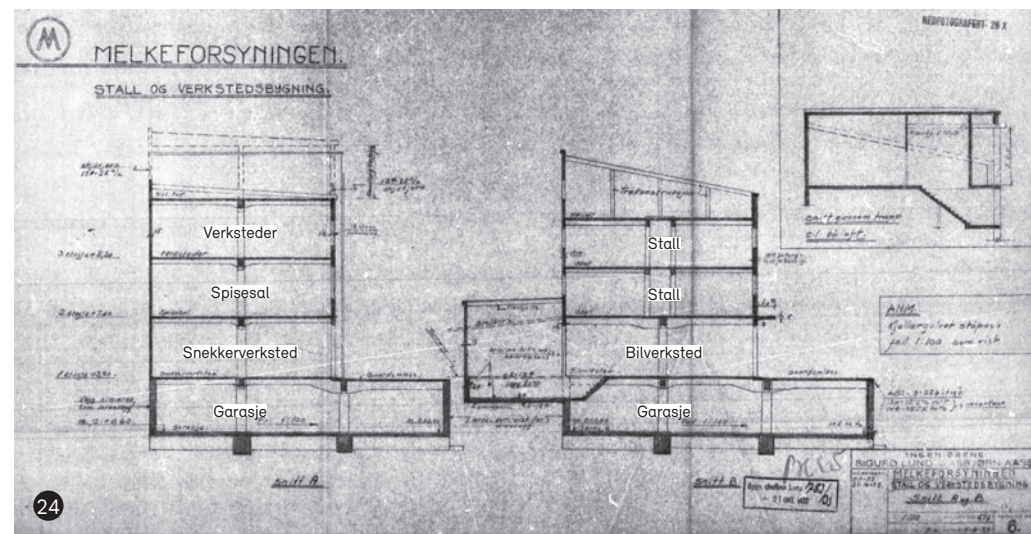

21: Tversnitt av Stall- og Verkstedsbygningens volum mot Platous gate og oppriss av fasade mot gårdsrom. Fasadens uttrykk speiler til en viss grad distribusjonen av programmene i bygget:

- 1. etg. bestod i hovedsak av verksteder for bil og snekkerarbeid med store åpninger og garasjeporter.
- 2. og 3. etg mot øst huset stallene med smalere vindusbånd.

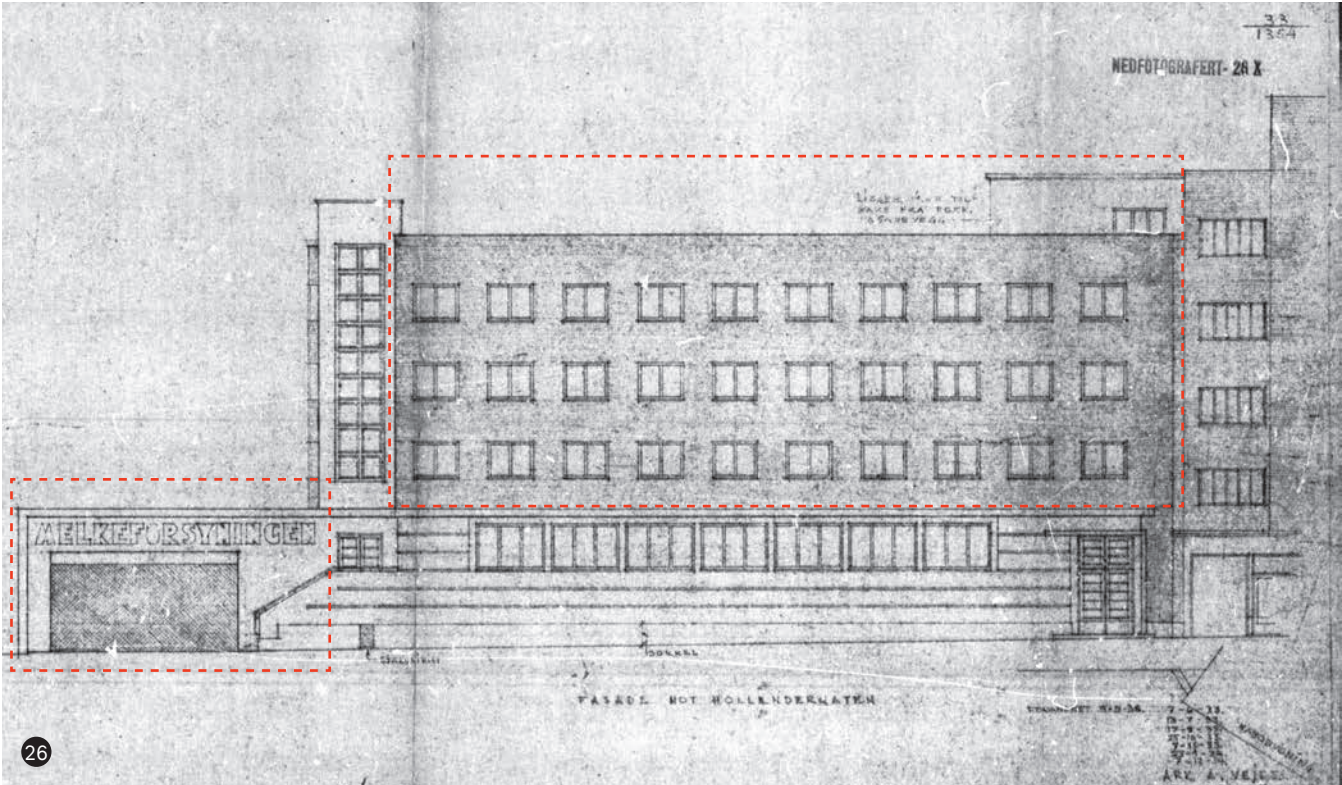
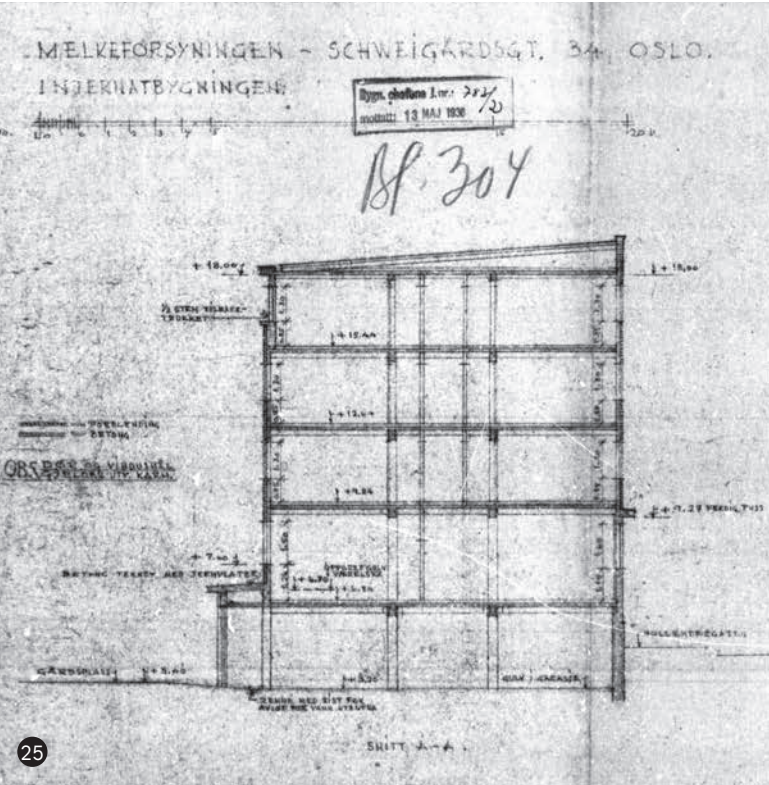
• I 2. etg mot vest lå garderober og spisesal og i 3. etg lå andre typer verksteder.

22: 2. etasje plan av Stall- og Verkstedsbygningen. (se ill. 24 for markerte snitt)

23: Foto av Stall- og verkstedbygningen fra gårdsplassen.

24: Tverrsnitt av Stall- og Verkstedbygningen.
(Snittene er markert på ill. 22)

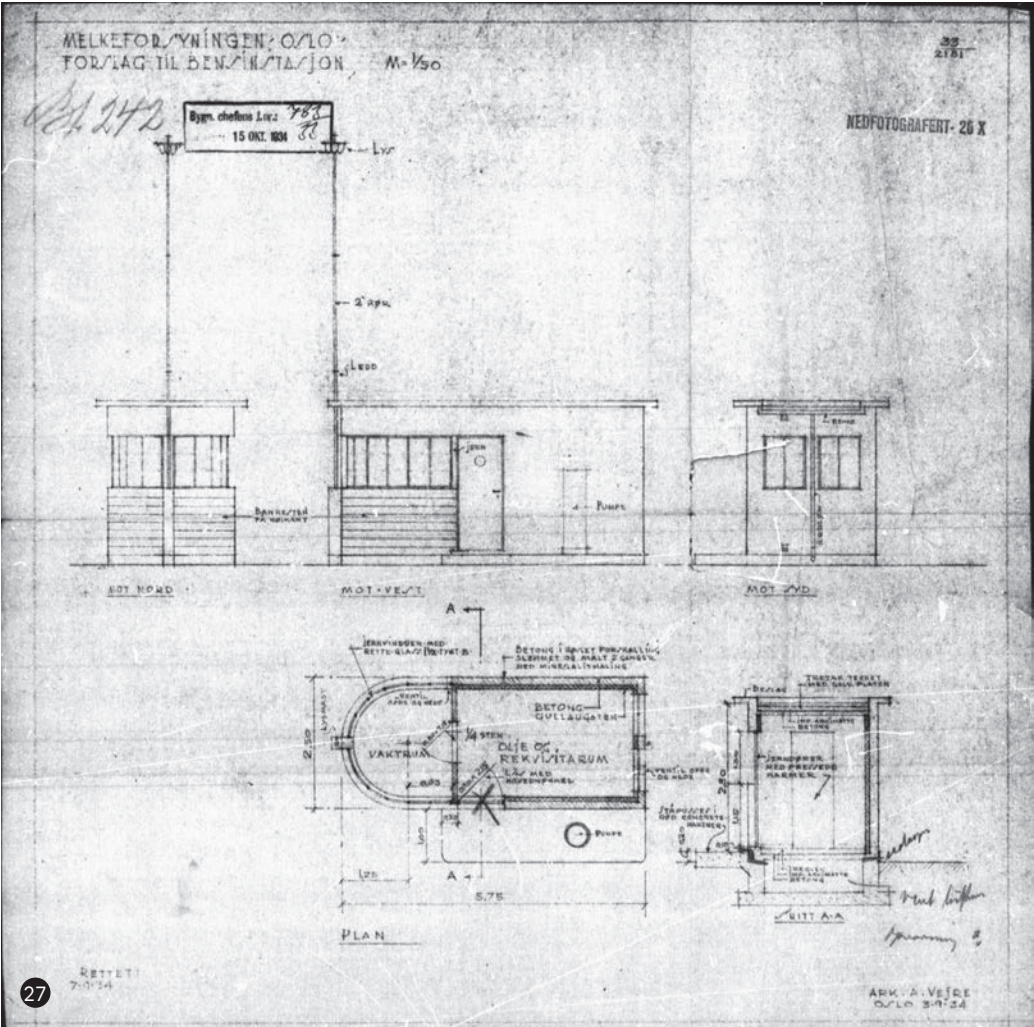
25: Tversnitt av internatbygningen (H5)

- 1. etasje betegnes som garasje med adkomst fra gårdsplassen.
- 2-5. etasje huset Melkeforsynings arbeidere. Bygget inneholdt noen mindre to-roms leiligheter, men besto i hovedsak av enkeltrom med felles bad i gangen.

26: Internatbyggets (H5) fasade mot Hollendergata.

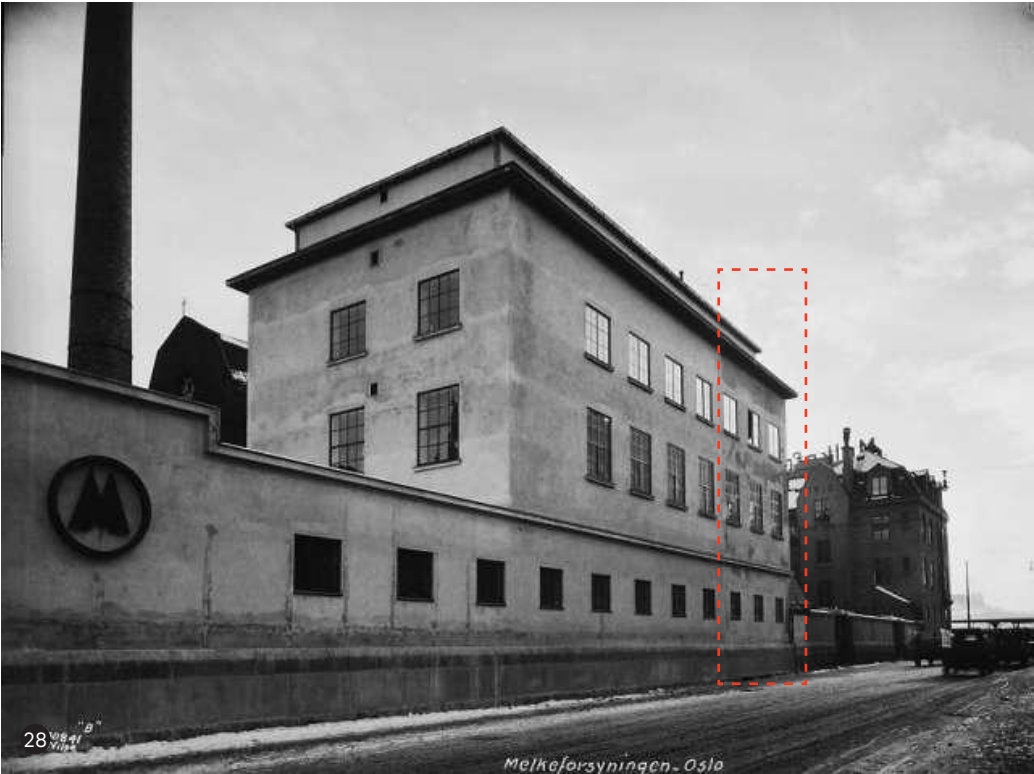
Røde markeringer på tegning (v. til h.):

- Illustrasjonen viser Melkeforsynings inngangsportal fra Hollendergata. Denne er senere revet og erstattet av kontorbygget H5.
- Internatbyggets fasade er endret ved ombygging til utleieleiligheter i 2005. Det er også bygget på en etasje i høyden. (Se ill. 44 & 46)

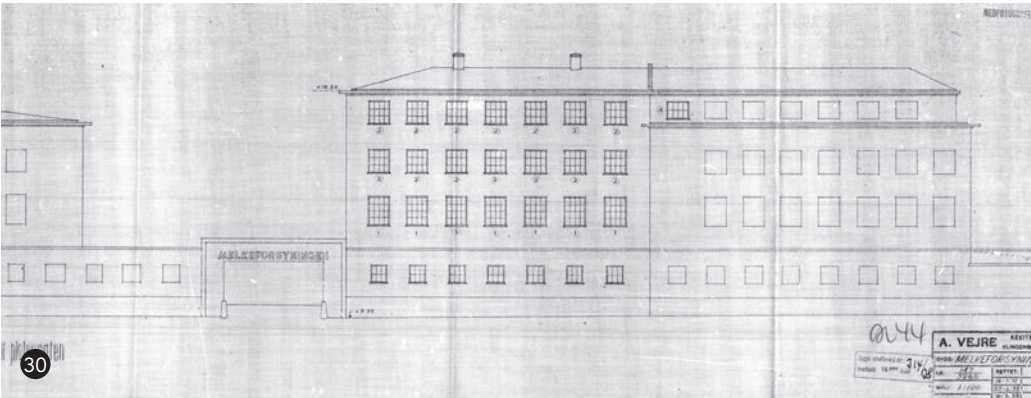
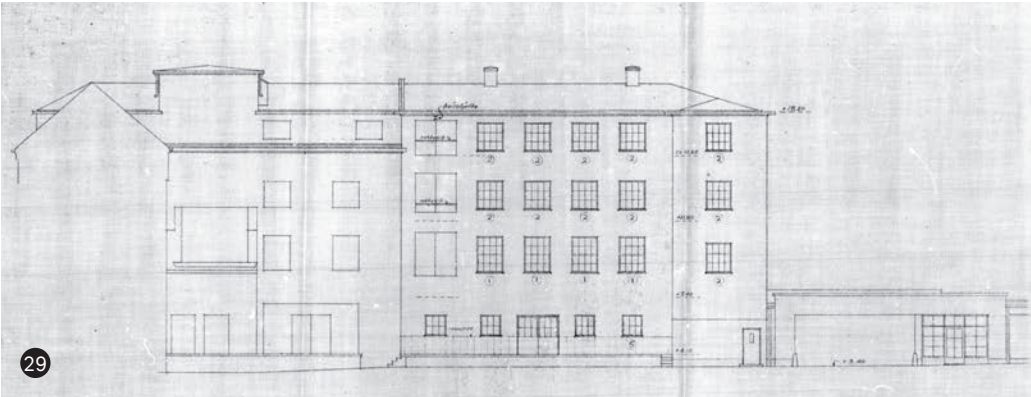
27: Fasade, plan og snitt av forslag til bensinstasjon tegnet av arkitekt A.Vejre.

- Bensinstasjonen lå opprinnelig nord for B-byggets endegavl, men ble revet i forbindelse med bygging av nytt fyrhus i 1977. (se ill 15 for bensinstasjonens plassering)

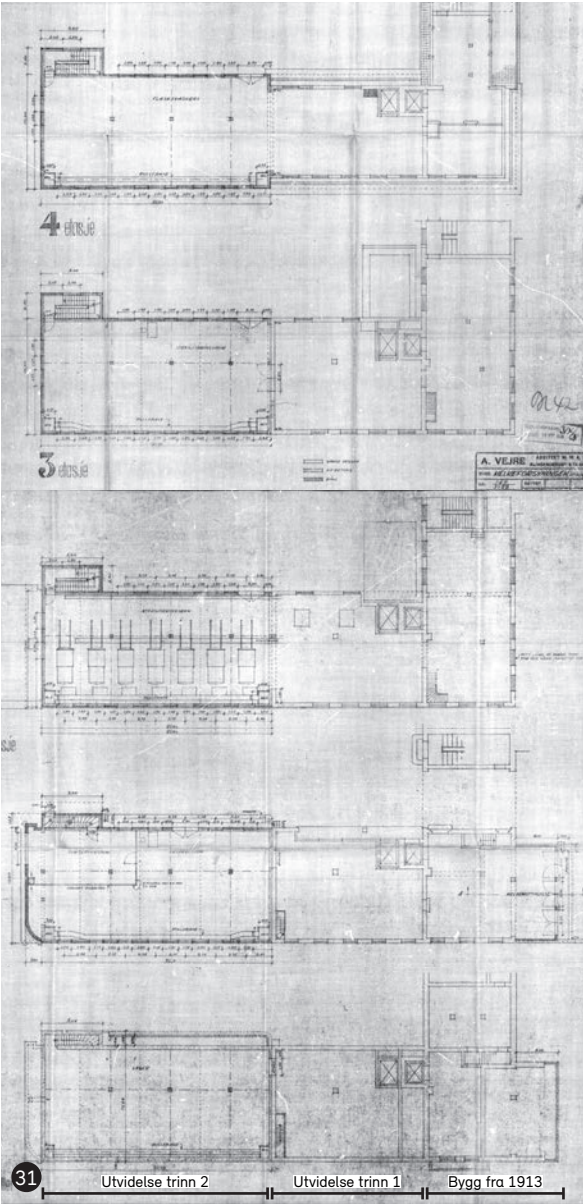

28: Foto av kondenseringsfabrikken (D) etter første byggetrinn.

- Da den tidligere verkstedbygningen fra 1913 ble bygget på og om til kondenseringsfabrikk i 1933 valgte arkitekten å videreføre fasadeuttrykket med pusset mur. Vindursymen ble også videreført men endegavlens takform ble endret.
- Rød markering i bildet viser tydelig skillet mellom ny og gammel bygningsmasse ved overgangen i fasadepussen.

29: Fasade mot gårds plass
30: Fasade mot Platous gate
31: Planer av Kondenseringsfabrikkens utvidelse

Et. 4

Et. 3

Et. 2

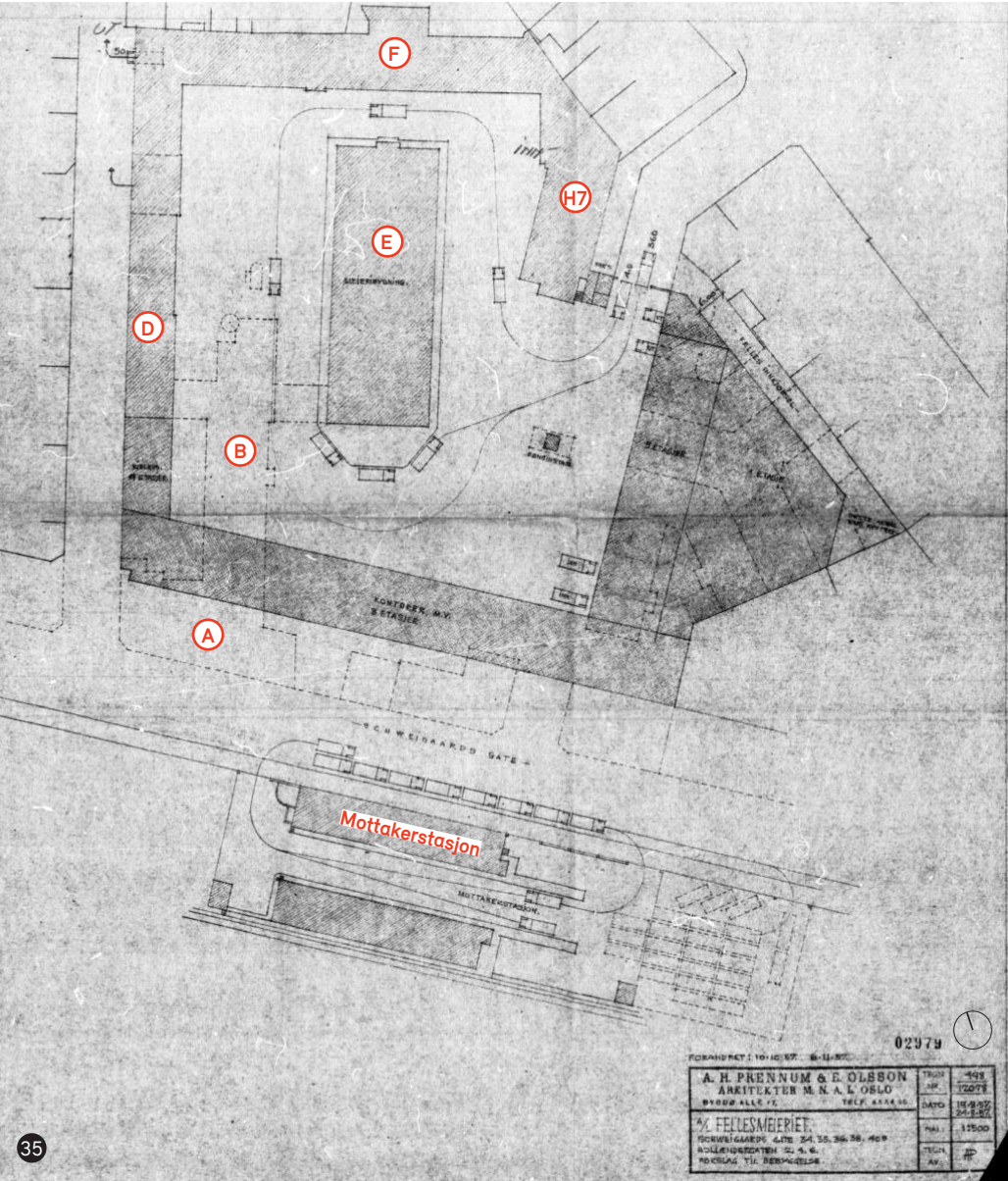
Et. 1

Kjeller

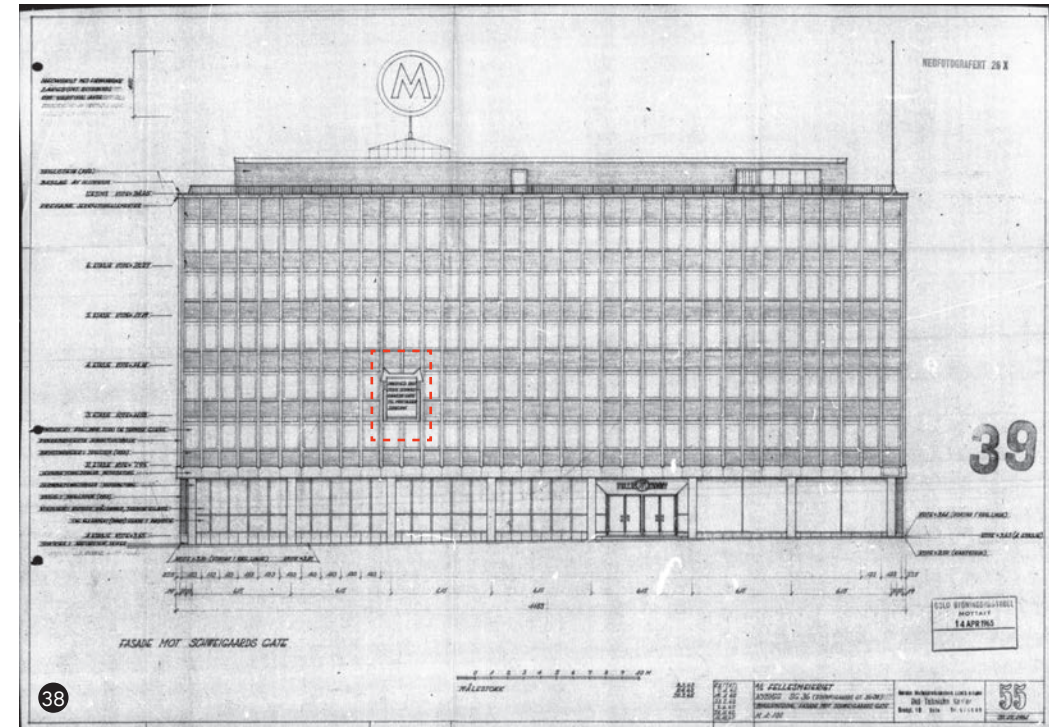
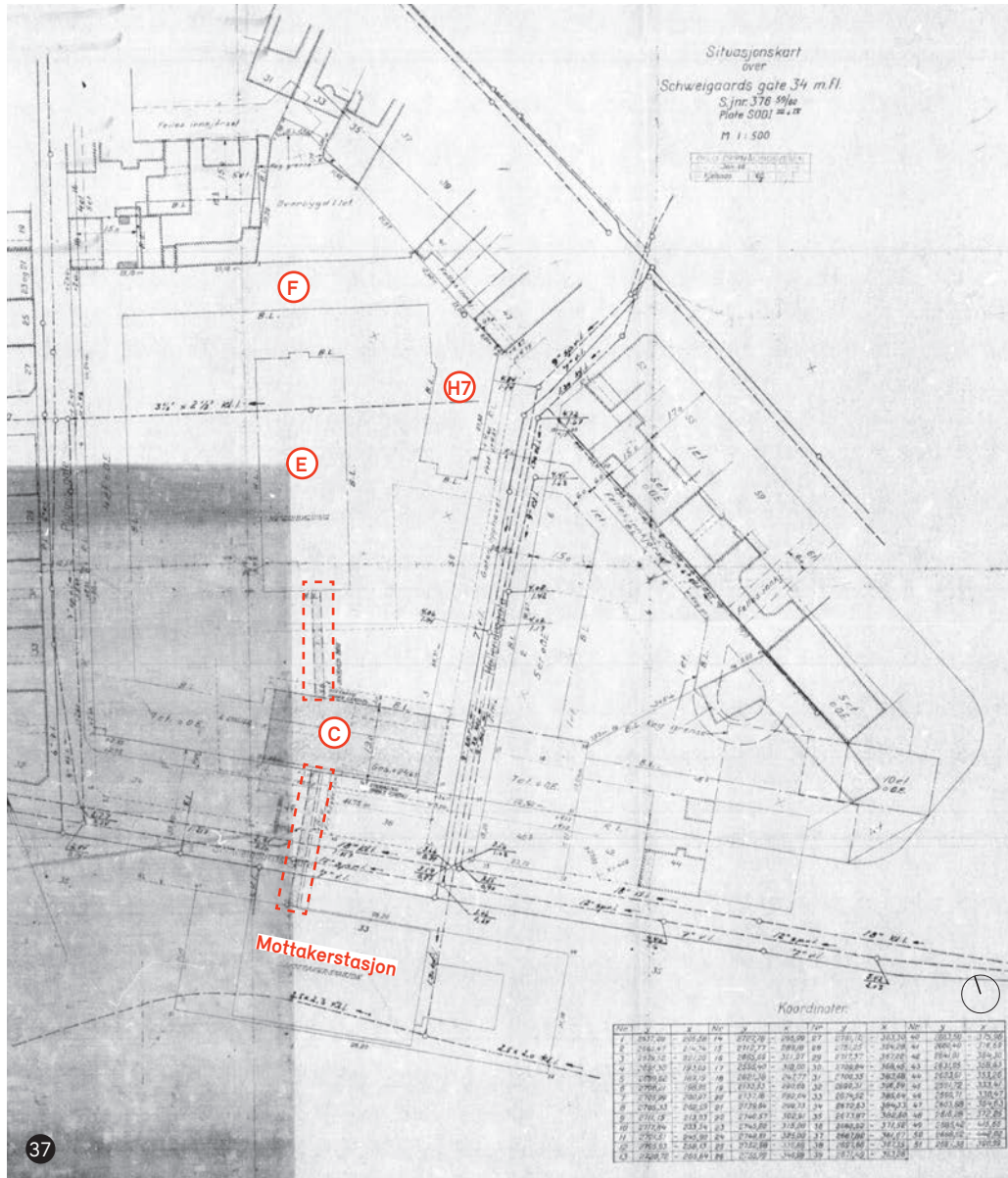
33 & 34: Flyfoto fra 1952
• Melkeforsyningen etter ferdig utvidelse i 1938. Meieribygningens rampe (E) og fotavtrykk vises i sin originale form.

Etter forhandlinger med Norges Statsbaner fikk Fellesmeieriet leie et areal på 3000 m2 av jernbanens grunn mot Schweigaards gate. Leietiden ble fastsatt på 60 år, og bygget sto ferdig i 1952. Mottakerstasjonen er koblet til Meierianlegget på motsatt side av gaten via en tunell under Schweigaards gate. Gjennom denne gikk alle nødvendige ledninger for vann, damp og melk.

- 35: Situasjonsplan fra 1957
- Illustrasjonen viser mottakerstasjonens volumdisponering og logistikk utviklet i samarbeid med Fellesmeieriets egne fagfolk, den svenske meierieksperten Folke Lindblad og arkitekt A. Vejre. Mottaket kunne håndtere 500.000 l melk i løpet av 4 timer.
 - I 1957 var det utviklet planer for en bredere Schweigaards gate, noe illustrasjonen tydelig viser. Her er store deler av det gamle meierianlegget (A & B) revet til fordel for kontorer langs gatas nye reguleringsbredde. Illustrasjonen viser også tanker om å bygge Meierikvartalet sammen med Hollenderkvartalet. Det er usikker i hvor stor grad denne planen ble undersøkt av Fellesmeieriet.

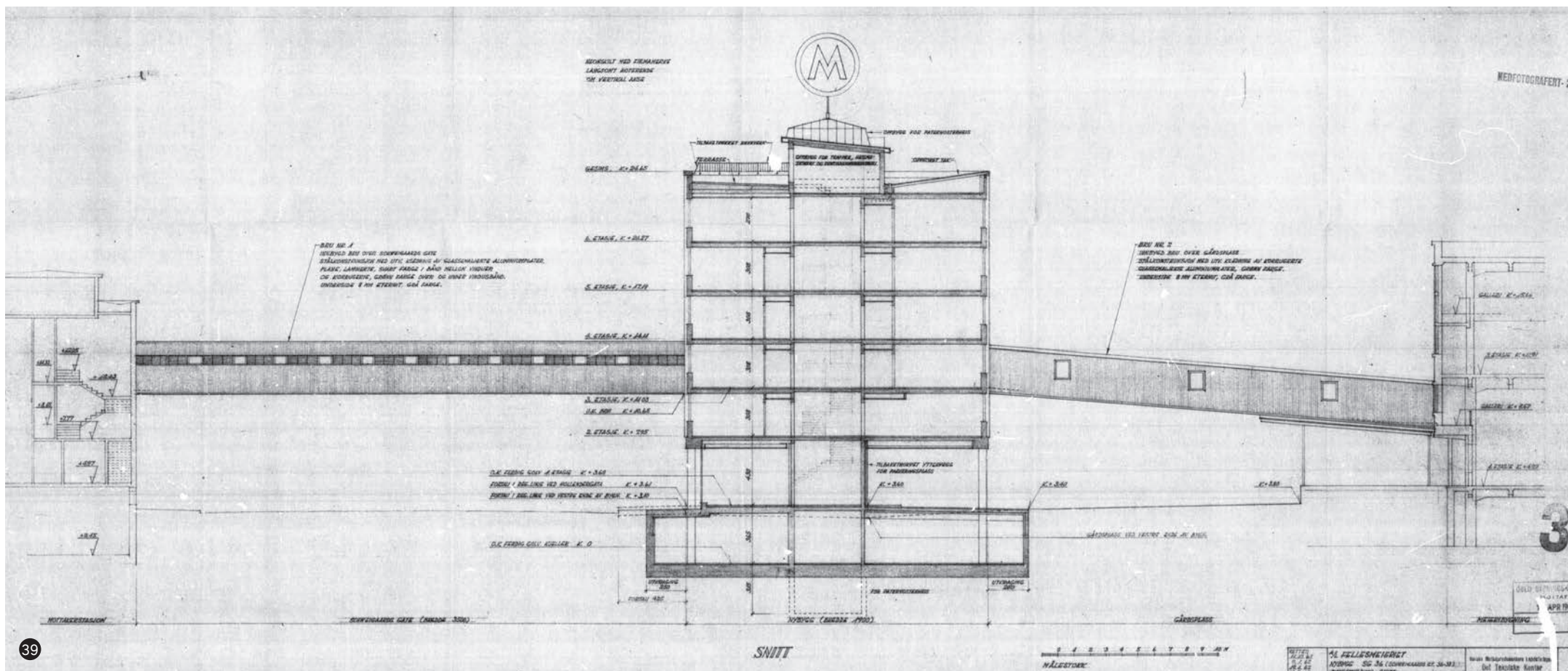
36: Foto av Mottakerstasjonen (1950-52) sett fra sør. Bygget ligger utenfor planområdet og er i dag revet.

Fellesmeieriets Velferds- og Administrasjonsbygg, som sto ferdig i 1965, har en grunnflate på 855m² i seks etasjer og kjeller. Bygningen ble utført i armert betong som er støpt på stedet. Unntaket er fasade søylene i etasjene over 1. etasje og gesimselementene som er prefabrikkert. Det meste av bygningen huset Fellesmeieriets kontorer, og i sjette etasje var det en spisesal med plass til 220 personer.

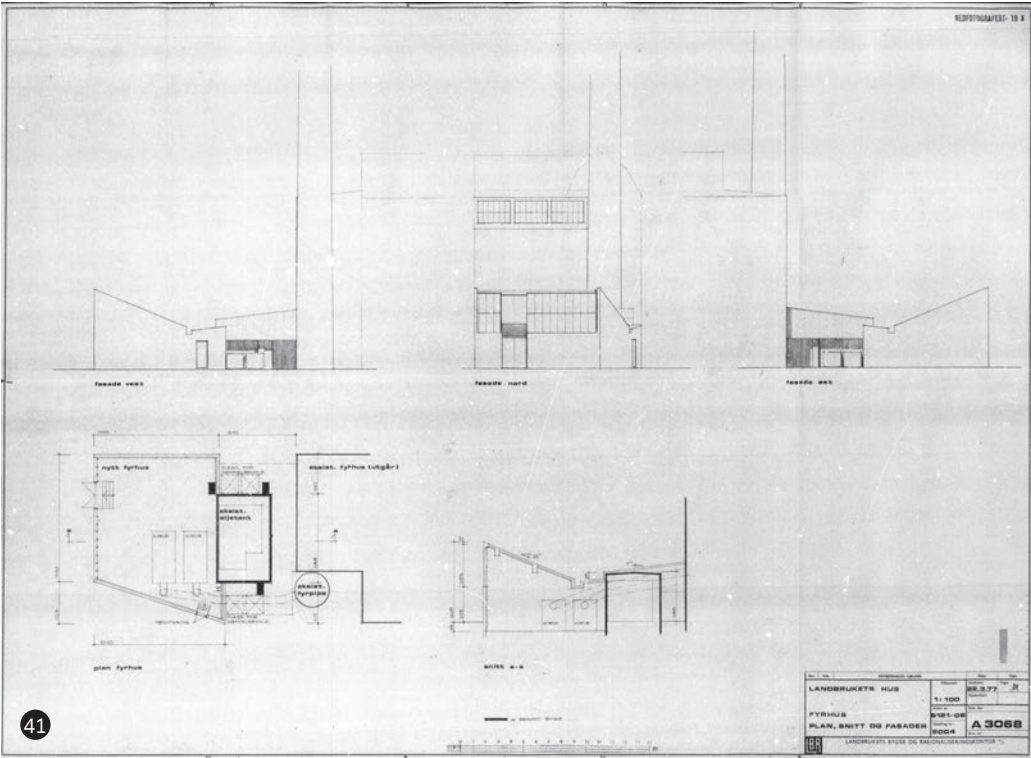
37: Situasjonsplan (1961) viser Velferds- og administrasjonsbygget, oppført i 1965, ligget tilbaketrukket fra gatelivet som følge av en ny regulering av Schweigaards gate. Gatens nye bredde ble ikke likevidereført. Velferds- og Administrasjonsbygget var koblet sammen med mottakerstasjonen i sør og Meieribygningen (E) i nord ved hjelp av gangbroer, populært kalt "Kobro". Disse er markert med rød linje i tegningen.

38: Fasade mot Schweigaards gate. Rød markering viser tversnitt av gangbroen over til Mottakerstasjonen.

39: Tverrsnitt av Velferds- og Administrasjonsbygget

- Snittet viser de to gangbroene henholdsvis over Schweigaards gate til mottakerstasjonen og over indre gårdsrom til Meieribygningen (E)
- Gangbroen over Schweigaards gate rives i 1977 når Fellesmeieriet avvikler driften i Schweigaards gate 34.

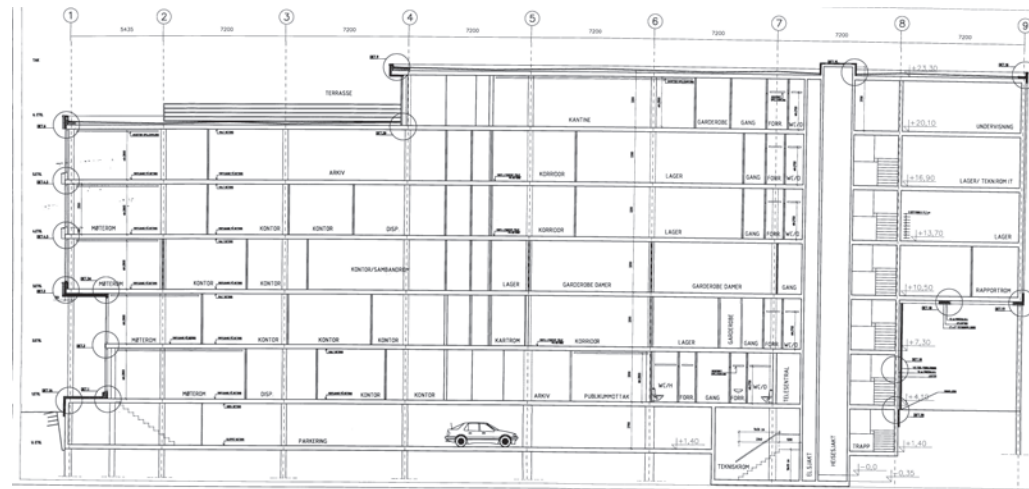
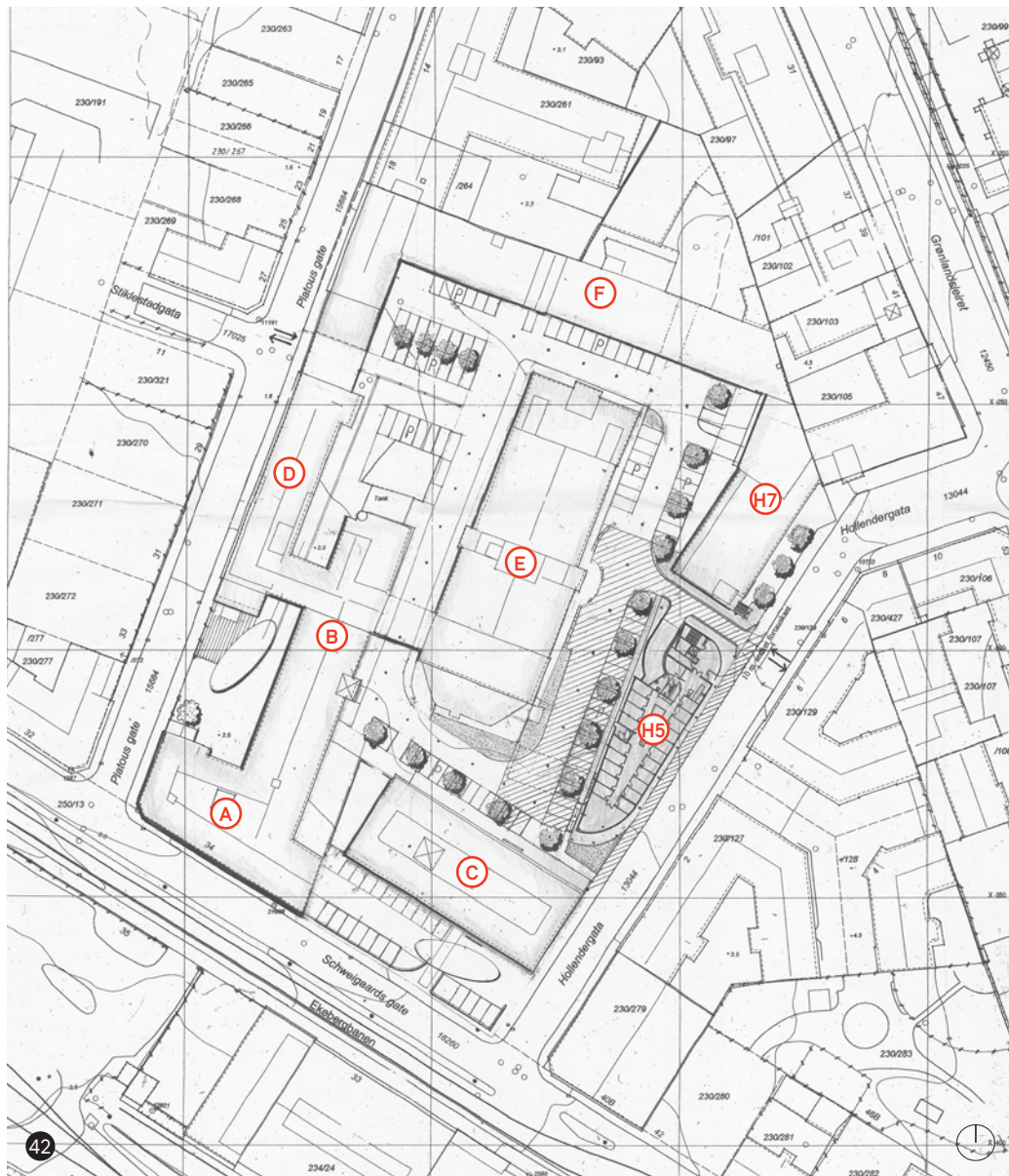

I 1976 står Fellesmeieriets nye anlegg klart på Bredtvedt og driften i Schweigaards gate 34 avvikles gradvis. I den forbindelse utbedres en rekke mindre elementer i bygningsmassen som ledd i en tilpasning til ny bruk som kontorer og lagerindustri.

Den gamle bensinstasjonen (ill. 26) fra utbyggingen i 1933-35 rives, og et nytt fyrhus bygges som selvstendig bygg nord for B-byggets endegavl. Den nye oljefyren erstattet kullbasert fyring som tidligere var plassert i B-byggets nordlige ende (ill. 1).

40: Situasjonsplan fra 1977.

41: Fasader, plan og snitt av fyrhuset.

43

I 1997 bygger Norges Bondelag et nytt kontorbygg mot Hollendergata. Bygget får adresse Hollendergata 5. Arkitekt for bygget er Thomas Kozlowski.

Hollendergata 5 (H5) gjenbraker kjente materialer i kvartalet. Bygget blir utformet i tegl og med horisontale vindusbånd. Den historiske inngangen fra Hollendergata ivaretas på bakkeplan men byggets øvrige etasjer går vegg i vegg med Internatbygget (H7).

42: Situasjonsplan fra 2001.

- Planen viser kontorbyggets 1 etasje som i hovedsak besto av cellekontorer.
- Illustrasjonen viser også en strukturering av parkeringsplasser i kombinasjon med beplantning i de indre gårdsrommene i kvartalet. Parkering er i dag et dominerende program innenfor kvartalet, men beplantningen så aldri dagens lys.

43: Langsnitt av Hollendergata 5.

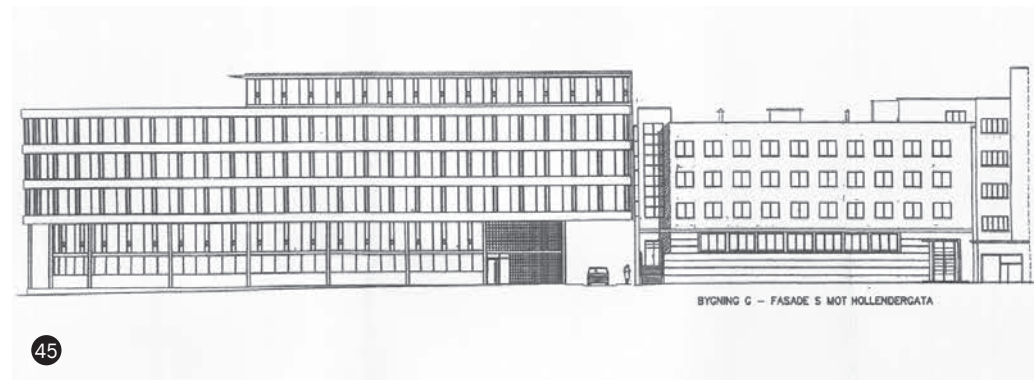
Det gamle internatbygget (H7) var i 2005 gjennom en større renovasjon. Ansvarlig arkitekt var også her Thomas Kozlowski. Bygget, som tidligere huset Fellesmeieriets arbeidere, bestod i hovedsak av mindre ettroms leiligheter. Flere av disse blir nå slått sammen og utbedret for å møte moderne krav til utleieboliger.

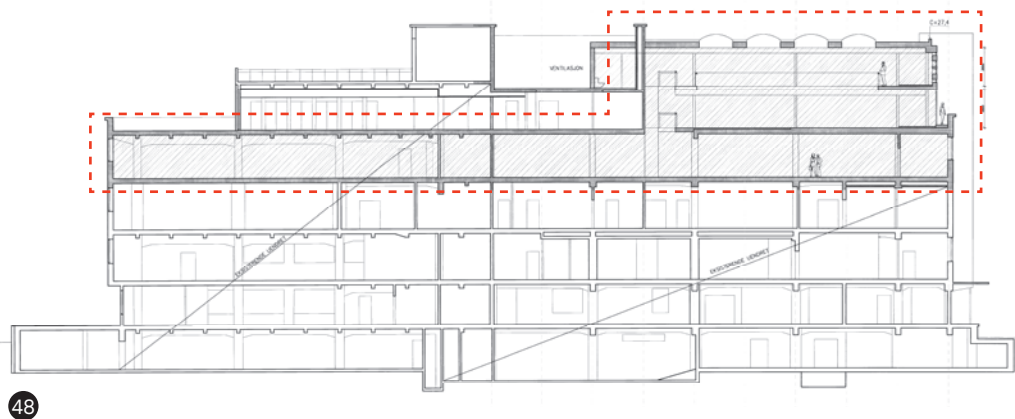
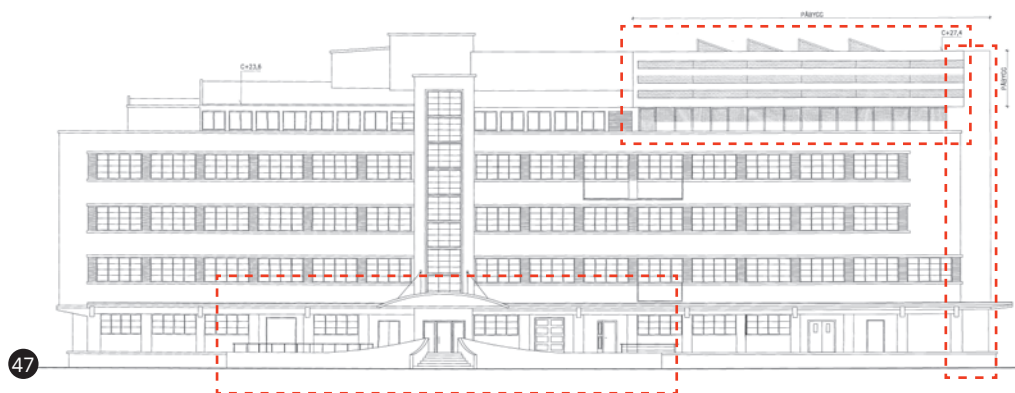
Det gjøres ikke bare store endringer interiørt men også i fasaden. En ekstra etasje bygges på og nye vinduer og balkonger monteres på fasaden mot Hollendergata.

44: Illustrasjon av Internatbygget (H7) sett fra Hollendergata.

45: Internatbyggets (H7) fasade før ombygging.

46: Internatbyggets (H7) fasade etter ombygging.

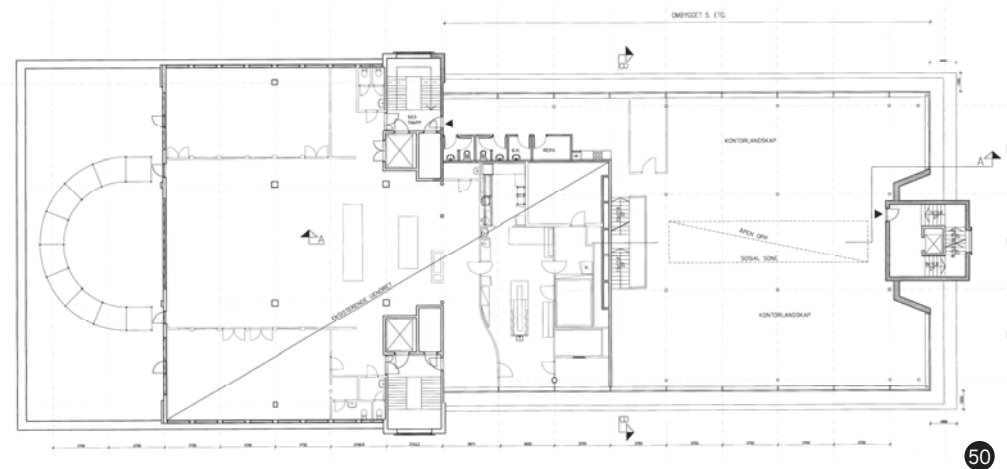
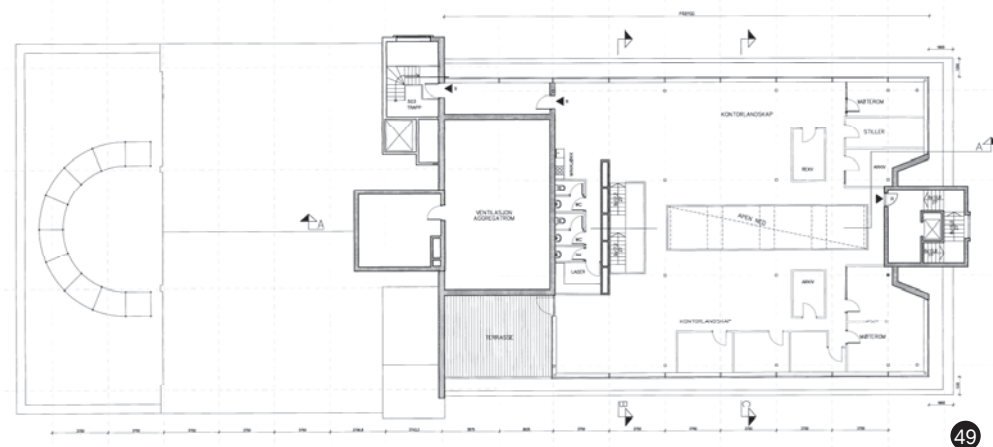

Grunnet behov for oppdaterte utleiearealer oppgraderes Meieribygget (E) i 2008. Byggets 4. etasje bygges om og et tilbygg i 5. og 6. etasje med fasade i aluminium bygges på i nordre del. Arbeidet ble utført etter tegninger av arkitekt Thomas Kozlowski.

47: Fasade av Sentralbygget (E) mot øst.

Røde markeringer på tegning (v. til h.):

- Nytt inngangsparti utformet av Thomas Kozlowski.
- Tilbygget på byggets nordre del ble utformet med horisontale, uregelmessige vindusbånd.
- I forbindelse med tilbygget ble også nordre trappetårn forlenget.

48: Langsnitt av Sentralbygningen (E)

- Transformert areal er markert med grå skravur.
- Snittet viser at bygget har gjennomgått en indre transformasjon siden meieridriften ble faset ut på slutten av 70-tallet. Spesialrommene med dobbel høyde, tilpasset meieridrift, har alle fått innlagt gulv som ledd i transformasjonen til kontorlokaler. (Se ill. 20)

49: Plan av 6. etasje

50: Plan av 5. etasje

Landbrukskvartalet i dag

Oversikt perspektiver

Landbrukskvartalet har gjennomgått flere større og mindre endringer i årenes løp. Følgende kapittel dokumenterer bygningsmassen i foto slik den fremstår i dag.

Landbrukskvartalet i dag

51

52

51: Foto fra B-byggets fasade mot vest. Spor etter tidligere dører og vinduer som er murt igjen er synlig i fasaden til byggets 1 etasje.

52: A-byggets fasade mot Platous og Schweigaards gate. Bildet er tatt fra samme vinkel som ill. 6 (s. 50).

53: Foto fra A-byggets 3. etasje. Bildet viser B-byggets vest-fasade, D-byggets fasade mot sør og inngjærdeet parkeringsareal mot Platous gate.

54: A- og B-byggets fasade mot nord.

55: A-byggets fasade mot nord, B-byggets fasade mot øst samt deler av C-byggets fasade mot nord. Bildet viser dagens åpning mot Schweigaards gate, mellom A- og C-bygget, som er stengt for gjennomgang. I bakgrunnen vises Nordenga Bro, en ny gangforbindelsen over sporområdet, samt den nye utviklingen i Barcode.

56: A- og C-byggets fasade mot Schweigaards gate. Bildet viser at C-bygget er tilbaketrukket fra det generelle gatelivet. Forplassen brukes i hovedsak til parkering, med innslag av noe beplantning. Mellom A- og C-bygget skimtes gjerdet som hindrer gjennomgang fra Schweigaards gate.

57

58

57: B-byggets fasade mot øst og gårdsrom mellom B-, E- og C-bygget som i hovedsak benyttes til parkering.

58: Bildet viser B-byggets øst-fasade, E-byggets fasade mot sør samt broforbindelse mellom de to byggene, fra utvidelsen i 1933-38. Bildet viser også utvidet rampe på E-byggets sørside. Tidspunkt for bygging av rampen er ukjent.

59

60

59: Foto fra E-bygget mot sør. Bildet viser broen mellom B- og E-bygget, B- og D-byggets øst fasade samt fyrhuset og fabrikkpipen.

60: Foto fra gårdsrom mot sør. Bildet viser E-byggets vest-fasade, fyrhuset og D-byggets øst-fasade. Forbindelseslinjen mot sør, det det tidligere gikk togspor gjennom kvartalet, er fremdeles fremtredende. I dag er denne forbindelsen til Schweigaards gate lukket ved hjelp av et gjerde mellom C- og A-bygget.

61

62

61: Foto av fabrikkpipen, D-byggets fasade mot øst og forbindelse mellom D- og B-bygget.

62: Bilde av gårdsrom mellom B- og D-bygget. Stall- og Verkstedbygningens fasade mot sør synes i bakgrunnen.

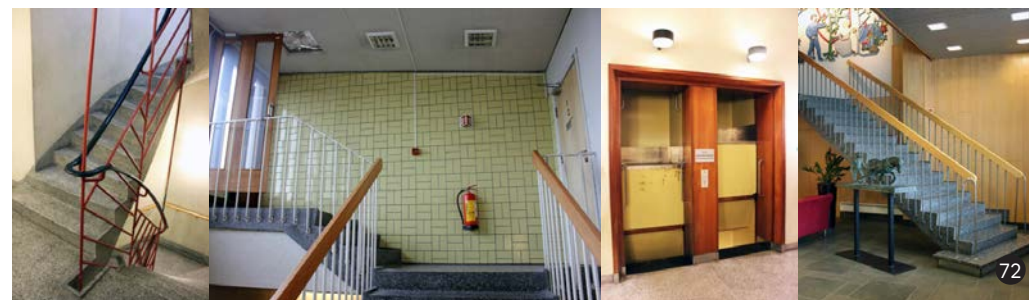
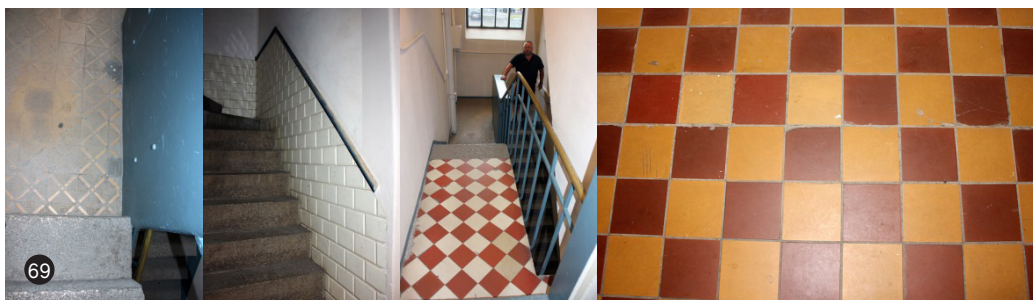
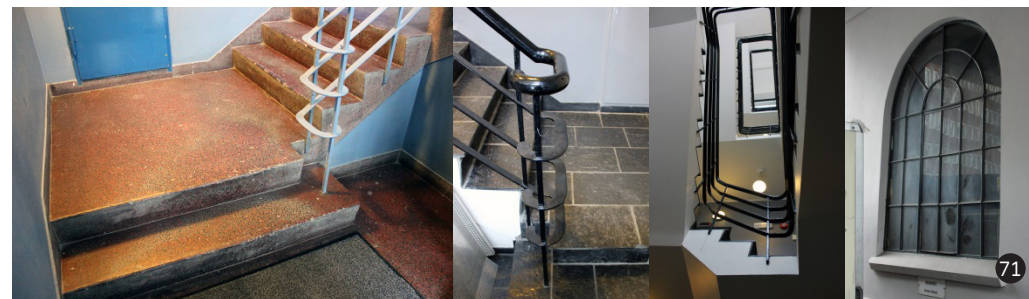
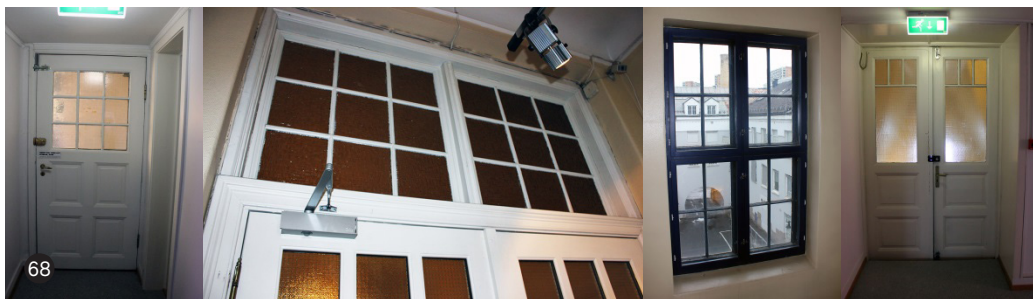
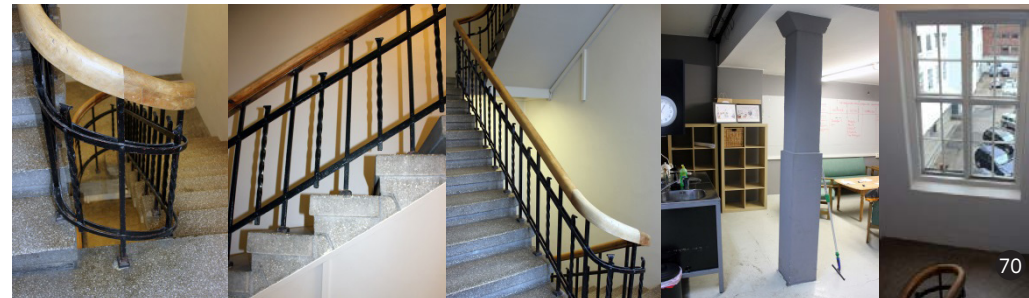
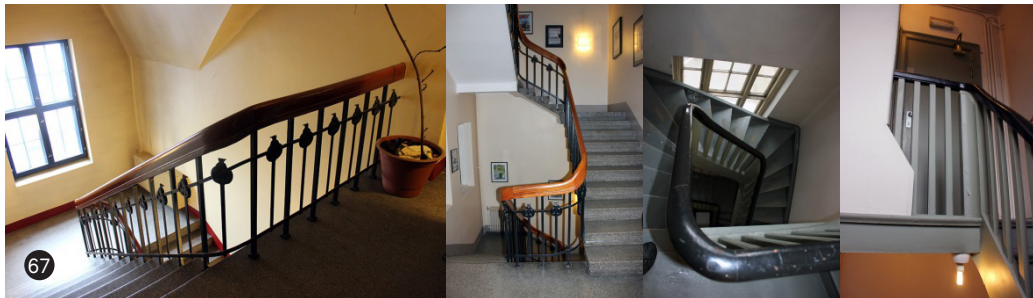
63: E-byggets øst fasade i tegl med utvidelse i aluminium fra 2008. Bygget har fremdeles original lasterampe ca 1.2 - 1.5 m over terreng og brem / takoverbygg for beskyttelse mot vær og vind ved lessing og lossing av varer.

64: Foto fra gårdsrom mellom H5 og E-bygget mot sør og C-byggets nordfasade.

65: Bildet viser nordlige del av H5s vest fasade, Internatbyggets (H7) fasade mot gårdsrom og deler av F-byggets fasade mot sør.

66: Foto av C-byggets fasade mot nord. Inngang fra Hollendergata mellom H5 og C-bygget er i dag åpen for gjennomgang.

67: Trappeløp av terrazzo med smijernsrekkverk (t.h.) og smalere trappeløp med tregelender (t.v.). Bildene er tatt i A-bygget.

70: Terrazzo trappeløp med jerngelender (t.h.), innvendige jernsøyler og smekre vindusdetaljer. Bilder fra D-bygget.

68: (fra v. til h.) Originale dører med glassfelter, og eksempel på originalt vindu i trappeoppgang. Bildene er tatt i A-bygget.

71: Bevarte trapperom med jerngelender og jernvinduer i E- og F- bygget.

69: Originale registrerte vegg- og gulvfliser. Bilder tatt i B-bygget

72: Originale trapperom med terrazzo og jerngelender (t.h.), patensterheris og trappeoppgang fra resepsjonen i C-bygget.

TRANS
BORDER
STUDIO

